

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ

LITERARĂ

Acet număr a fost întors de la gara la
bucurea războiului din 1914, când redacțiunea
resista a fost mobilizată. Orl. C. Tăbăraș

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Războiul.

Se împlinește un an dela mobilizarea armatei române și dela trecerea ei peste vadurile Dunării. Însuflețirea sublimă ce-a înfiorat ființa întregului nostru neam, când au sunat goarnea de războiu, când s'a auzit chemarea: „La arme“ — nu se uită: ea rămâne în suflete și le pregătește pentru fapte mari.

Au fost vremuri când tânărul regat român nu-și avea voința lui, nu eră stăpân pe destinele lui proprii. Cumintea diplomație a păturei superpuse reușise să facă din România o țară ce n'ascultă decât de sfatul și de îndrumările prietinelor din afară. Nu avea idealul ei, ținta ei lămurită în politica externă. De aceea a și trebuit să meargă din umiliri în umiliri. Vorba veche: prietini adevărați se cunosc la vreme de primejdie. Când a izbucnit flacăra războiului în Balcani, când toți vecinii mai mici ai României își întrupau idealurile naționale sub ochii noștri — România stătea cu mâinile încrucișate, așteptând „trenul al doilea“. Norocul nostru c'a venit și că mulțimea a smuls frânele cărmuirii din mâinile precauților diplomați și ca un singur om a sărit să apere demnitatea țării, a Coroanei regale și a românismului întreg. Mulțimea cu instinctul ei de rassă a făcut mobilizarea. Ei are să-i mulțumească și pacea dela București și toate triumfurile după această pace. Poporul, care a dovedit că în momente hotărâtoare e cel mai bun diplomat, îi datorăm cinstea de care se bucură astăzi Românii în ochii prietinelor și dușmanilor.

Câte nu s'au schimbat într'un singur an! România e socotită de prima putere în Orient, toată presa europeană îi cântă osanale și-i vrea să-i deie misiuni de pace. Aspirațiunile cari ni se păreau visuri îndepărtate au devenit dintr'odată de o actualitate surprinzătoare. Simțim că întreg sufletul românesc e unul singur, că anul 1913 i-a adus nouă nădejdi de biruințe în viitor. Poporul românesc s'a dovedit un element de cultură și e cu neputință ca însușirile lui să nu secere izbânzi, cucerindu-și locul ce i se cuvine între popoarele Europei.

Misiunea ce ne așteaptă o vom putea împlini, însă, numai prin muncă conștientă și sânguincioasă pe toate terenele. Credința în idealurile noastre și încrederea în puterile proprii trebuie să fie crezul nostru al tuturor. Toate acțiunile noastre, gândul din fiecare clipă a vieții noastre trebuie să aibă o singură țintă: biruința prin noi înșine.

Un războiu cumplit e întreagă vieața și numai cel tare rămâne deasupra. De aceea trebuie să ne pregătim, să ne obișnuim cu lupta neîntreruptă.

Iată ce ne-a învățat anul 1913! Se cuvine deci, ca acestui an războinic, care ne-a primenit sufletele, care ne-a sădit în inimi o nouă credință să ne închinăm și să-i mulțumim lui Dumnezeu că ne-a hărăzit cu zile spre a-l vedea și a-i urmări îndemmurile...

scris de 1

Orl. C. Tăbăraș

Războiul din Balcani.

— Informații și învățăminte. —

Turcia veacului al XIX-lea s'a sbuciumat cuprinsă de agonia morții. A încercat și reforme cari să o europenizeze. Mai întâi a ucis ienicerimea care a fost forța stăpânirii sale de pe vremuri. Pe urmă junii Turci au început era Tanzimât-ului, care s'a sfârșit prin revoluția din 1908, fără să reușească a mântui Turcia. Ceeace dovedește că „orice neam nu se poate înnoi decât prin puterile sale proprii și potrivit cu calitățile sale de rasă, cu întreaga sa tradiție istorică. Constituțiile se pot importa, dar o vieață constituțională nu poate izvorî decât din o lungă pregătire firească. Libertatea nu e o realitate decât atunci, când ea rezultă dintr'o vieață morală“.

Prin revoluția din 1908, junii Turci au reactivat constituția făcută la 1876 și abrogată după un an. Au înmormântat deci pentru totdeauna absolutismul. Prin introducerea constituției trebuiau să se facă alegeri și în Bosnia și Herțegovina, cari erau provincii turcești, ocupate numai de Austria, în urma mandatului primit în congresul dela Berlin din 1878. Austria se temeă pe deoparte că va pierde aceste provincii, intrând din nou în legătură cu Turcia, pe de altă parte o nelinișteau agitațiile panslaviste întreținute de Rusia în Serbia.

În 5 Octomvrie 1908, Împăratul Francisc Iosif, provocându-se la drepturile suveranității sale asupra numitelor provincii, le-a anexat, evacuând Novibazarul, pe care îl ocupase tot dela 1878, și retrocedându-l Sultanului.

La aceeaș dată de 5 Octomvrie 1908, principele Ferdinand se încoronează la Târnova Țar al Bulgariei, proclamând independența regatului său, care până atunci fusese tributar Sultanului.

Rusia ar fi fost dispusă să aproabe aceste acte, dacă s'ar fi desființat convenția dela 1841, lăsându-i circulația liberă a flotei de războiu prin Dardanele. Când nu i s'a împlinit această dorință, s'a atașat celorlalte puteri, în frunte cu Anglia, cari cereau convocarea unui congres european, singurul în drept a hotărî asupra anexiunii Bosniei și Herțegovinei. Rusia, care, la 1903, cu ocazia

întâlnirii Țarului Nicolae al II-lea cu Francisc Iosif în Mürzsteg din Stiria se înțelesese cu Austria, având și aprobarea celorlalte puteri, asupra reformelor de introdus în Macedonia, adică: și poliție creștină, înlăturarea zapciilor turci și regularea raporturilor dintre naționalități, — acuză acum pe Austria de tradare. Ne-aducem aminte de primejdia războiului ce ne amenință, mai ales că Sârbii în frunte cu principele moștenitor Gheorghe voiau cu orice preț să fărâme monarhia cu ajutorul Rusiei. Și dacă Germania n'ar fi amenințat Rusia cu toată forța ei armată — războiul ar fi urmat cu siguranță.

Austria s'a înțeles cu Turcia, la intervenția Germaniei, și la 26 Februarie 1909 au încheiat un protocol, în înțelesul căruia cele două provincii devin ale Austriei, care în schimb renunță la Novibazar și plătește Turciei 2 1/2 mil. funți turcești (50 mil. cor.). Rusia n'a avut încătrău, de nevoie a primit această învoire. Serbia s'a ales cu abdicarea prințului Gheorghe dela drepturile lui de moștenitor, iar Italia a obținut pentru principele Nichita al Muntenegrului abrogarea articolului 29 al tratatului din Berlin, care dădea Austriei drepturi polițienești asupra coastei montenegrine. Principele Nichita, la 1910, s'a încoronat rege al Munților Negri. După succesele prințului Eugen de Savoya dela începutul veacului al XVIII-lea, anexarea Bosniei și Herțegovinei se poate socoti ca cea dintâiu izbândă a Austriei în Balcani și ca un triumf asupra Rusiei, triumf care nu va fi uitat și iertat.

Turcia a fost silită să se înțeleagă și cu Bulgaria, recunoscându-i independența și cedându-i o parte din căile ferate din Rumelia pentru suma de 125 milioane de franci. Învoiala a făcut-o Isvolski din Petersburg, smulgând deci Bulgaria de sub influința austriacă, căci coincidența anexării teritoriilor ocupate de Austria cu încoronarea de Țar a lui Ferdinand evident că se întemeiau pe o înțelegere între Sofia și Viena.

Conflictul dintre Austria și Rusia s'a mai domolit prin numirea, în 1910, a lui Isvolski

Armata și națiunea.

De profesorul universitar S. Mehedinți.

Națiunea care își întocmește o vieață lesnicioasă și începe a se speria de războiu, putrezește locului. Ea e menită să cadă, să ajungă roaba altor neamuri cari n'au pierdut încă însușirea bărbăției.

Roosevelt.

Când am deschis eu ochii la vieață, ca școlar, auzeam vorbe pe cari, mărturisesc, nu le înțelegeam. În satul meu, la marginea dinspre munți a țării, știam bine că dincolo de hotar trăiesc în Săcuime oameni cu altă limbă, altă lege, alte obiceiuri și că sunt avani la cuget împotriva noastră. Iar dela bătrâni aflasem că acuma vreo jumătate de veac veniseră prin munții noștri Muscali, să se bată cu Ungurii lui Bem la apa Oituzului. Dar cât au zăbovit prin satele din partea locului, cu toate că erau pravoslavnici (deși făceau cruce chiar și când beau un păhar de apă), cumplit jăcmaniseră pe bieții creștini; că se risipise toată lumea prin codri. Lifte grozave și unii și alții, — spuneau moșnegii satului.

Și iată-mă-s după aceea la oraș, auzind în preajma școalelor alte vorbe și alte păreri: Toți câți aveți o gură și un stomac, ca frați deopotrivă ai foamei, ștergeți hotarele. Neamul și datinile, limba și granițele... toate sunt parigorii. Gura de om, ca și gura de câne, cere pâine. Măsura superlativă a patriei este pânțelele plin. Înlături deci ideea de neam, — o vechitură; înlături armata — o moștenire a vremurilor de sălbătăcie!

Și nu odată, de două ori, ci ani și ani de zile, în broșuri, reviste, ziare și chiar în adunări publice, auzeam deseori acest strigăt de coabe. — Dar nu voiu să pătez strălucirea zilei de azi, spunându-vă cine erau predicatorii acestei doctrine turburătoare de suflet. Spre cinstea neamului nostru trebuie să adaog, că aceste idei, și multe altele de acelaș soi, erau o simplă marfă de import. La Paris, pe bulevarde, pline de cinism și fraze auziseră unii că la 1867 demagogul semit Gambetta ceruse „desființarea armatei permanente, cauza ruinei finanțelor și a afacerilor națiunii“. Firește, națiunea identificată cu afacerile...

Mai auziseră că Jules Simon, un cărturar cam pușintel la cuget, la cererea lui Napoleon al III-lea, de-a întări armata după Sadowa, răspunsese dela tribuna parlamentului:

„Vrem o armată de cetățeni, nu de soldați... Și dacă ni se spune că nu poate fi armată fără spirit militar, ei bine, vrem o armată, care să nu mai fie armată“. (Nous voulons une armée, qui n'en soit pas une).

Și auzind de unele ca acestea, o seamă de naivi și snobi politici, alături de unii streini, începuseră a cânta și pe malurile Bahluiului și ale Dâmboviței, cântecul acela, pe care Franța îl ispășise la Sédan cu lacrimi de sânge.

Din fericire, cei ce vedeau lumea cu ochii lor, nu cu ai altora, își dăduseră din vreme seama, că ridicarea poporului nostru nu e cu puțință decât prin „Puterea armată“ a României, cum proorocise însuflețitul Bălcescu, chiar dela începutul renașterii noastre. Oamenii cari aveau intuiția trecutului, știau că dela închegarea istorică a neamului nostru și până azi, singurele zile bune au fost acelea, când sabia ne-a fost destul de ascuțită și brațul destul de vânjos.

Ca oameni de arme descălecaserăm doar pe locurile acestea. Dovadă că moșnegii noștri poartă și azi frumosul nume latin de veterani, — căci asta înseamnă vorba românească bătrân. Din preajma legiunilor au roit în satele dimprejur colonii, cari au dat ținutului dimprejurul Carpaților tiparul culturii române.

Ca oameni de arme ne-am deșteptat apoi iarăș la vieață, după lunga întunecime a evului mediu. Veacuri întregi petrecuserăm, e drept, în umbra codrilor, înconjurați de căpcăuni pociți la chip: Huni și Avari, Bulgari și Unguri, Cumani și Tătari — „cu ochi mici, cu ochi de ciuri“, capete turtite, fără idealitate, robi ai pântecelui, mâncând ca fiarele, până și stârvuri. Doar sus, la munte, dacă putuserăm scăpa de cotropire și de necaz. Acolo, pe plaiurile cele înalte ale Car-

pașilor, păscând oile, vacile și caprele, ca și în Italia și în Iliria de unde veniserăm, adăpostiți la umbra pinului, carpinului și fagului, cântat de Virgiliu; în fața stelelor veșnice și a marelui drum ceresc al lui Traian, ca apa curată din stâncă a isbucnit din sufletul nostru doina: cântecul melancolic al singurătății, oftatul prelung al dorului de cele departe...

oameni de arme ne-am ținut în picioare împotriva celui din urmă val mongolic — al Turcilor. Istoria e de față: în cele dintâi ciocniri cu Turcii, cât erau ei de groaznici, noi am rămas biruitori. Vladislav biruitor pe malul drept al Dunării; Mircea biruitor pe malul stâng, la Rovine. Corvin, biruitor în Banat; Ștefan biruitor la mare. Și chiar când cumpăna a început să se plece, când toți

O mahala turcească în Silistra.

Voi, tineri ai generației de azi, cari încă nu știți câte rânduri de oameni zac sub pământul acestei țări și câte suflete vechi dormitează în sufletul vostru de astăzi, suiți-vă odată la munte. În marea tăcere a culmilor colindate de turme de oi, ascultați o clipă susurul izvoarelor, tlinchitul clopotelor, cioaea aripalnițelor și numai atunci veți înțelege deplin, ce fel, mânuind săgeata împotriva urșilor, și vânând bourii, vița cea nobilă, „ca puhoiul apelor“, cum zice cronicarul Ureche, s'a revărsat din munți până la Dunăre și la mare, curățind pământul de rămășițele mongolice dimprejur.

Ca oameni de arme au reînviat apoi la viața istorică, în evul mediu, și tot ca

vecinii noștri stau culcați la pământ, iar la Buda fâlfâia steagul unui pașă, noi tot în picioare rămăseserăm, cu tot sângele care necurmat curgea din răni.

De unde oare atâta energie și putere?

Un cuvânt lămurește toată taina: organizarea noastră militară. Pe când în Apus ostile erau cu leafă și se băteau de mântueală, noi eram popor de plugari-militari; oștirea noastră eră de pe atunci întemeiată pe mobilizarea națională. Când buciul sună pe dealuri, dela curtea voevodului și până la cel din urmă sat, ostașii puneau piciorul în scări, merindea la oblânc, lancea și arcul pe umăr. Oaste ieftină — fiindcă se ținea sin-

gură. Oaste credincioasă — fiindcă luptă pentru apărarea ogoarelor. Oaste inimoasă — fiindcă își apără pe cei lăsați la vatră și

oseminte de rășboinici se ascund sub câmpurile de luptă, din largul șesurilor, în văile munților, și veți află că au fost vremuri,

Mitraliere.

pe cei din cimitirul bisericilor. Cu astfel de oaste țărănească, povățuită de cnezi și boieri, au fărâmat voevozii noștri urdiile Sultanilor la Rovine și Racova.

când și Apusul se uită spre Răsărit; când voevodul dela Suceava eră slăvit de toți ca „atletul întregii creștinătăți“, iar Moldova și Muntenia erau mari puteri militare, ridicând

Debarcaderul pescarilor (Turtucaia).

Voi tineri ai zilelor de azi, când ochii tuturor se îndreaptă mai ales spre Apus, deschideți vechia carte a istoriei; cercetați câte

fiecare în parte oștiri ca cele mai mari din Apus.

O! dacă această sfântă zi a Unirii am fi

serbat-o noi dela 1400 sub Mircea cel Bătrân! Cu armata noastră, întemeiată pe națiune, ai noștri ar fi fost Carpații și Dunărea a noastră. Pavilionul cu cap de zimbru n'ar fi părăsit niciodată valorile mării ce se numea „Iac moldovenesc“.

Dar oarba neunire, precum și credința în tratate, ne-au împins în marginea prăpastiei.

coveanu, Sublima Poartă devenise pentru noi o spaimă a spaimelor, așa că ajunsesem a privi întocmai ca niște paralitici la toți vecinii cari se îmbiau cu suveranitate asupra noastră, rupând din pământul nostru ca dintr'un loc viran. Oltenia furată câteva zeci de ani. Bucovina pierdută; Basarabia pierdută. Vorba evangheliei: împărțit-au vest-

O stradă în Turtucaia.

Căzând sabia din mână, ne-a căzut și sufletul. Și-a slăbit, a slăbit mereu, până ce urmașii lui Mircea și Ștefan ajunseseră în timpurile din urmă să tremure înaintea pașilor dela Vidin, Silistra și Rusciuc, sărutându-le cu umilință piciorul!

Cumplită lecție și înjosoare pildă! Vai de cel ce leapădă arma din mână și uită că dreptatea fără putere e cea mai amară dintre amărăciuni. Vai neamului care pentru „bunătatea cea cu prostie a Românilui“, cum zice Zilot, ajunsese până și batjocura lepădăturilor din Fanar. Nu mai vorbim de teama nemărginită cu care priveam spre Constantinople! Mai ales după uciderea lui Brân-

mintele sale între ei, iar pentru cămașa lor au aruncat sorți...

Și cine oare ne-ar mai fi putut ajuta, să ne ridicăm din atâta cădere?

Un singur om: acela care ar fi crezut mai întâi de toate în putere. Iar acela a fost un oștean de peste Olt, Vladimirescu. El e cel dintâiu vestitor al unor vremuri mai bune. Pandurii săi sunt cei dintâi Români, cari și-au adus aminte că dreptatea nu se cere, ci se ia. Astfel, o eră nouă s'a deschis în istoria neamului. Mai toți oamenii de seamă ai renașterii au îmbrățișat în tinerețe cariera armelor. Bălcescu, ofițer; Cârlova, ofițer, Alexandrescu, ofițer, Câmpineanu, Cogălni-

ceanu, Brătianu, Cuza... de asemenea ofițeri. Până ce într'o bună zi a răsărit iarăș soarele dela Racova și Călugăreni. După aproape trei veacuri dela Mihai-Vodă, o armată românească se arată iarăș pe malurile Dunării: Grivița, Plevna, Nicopole, Rahova, Vidin...

Fericită înrâurire a jertfei, plătită cu sângele pe câmpul de luptă! Ca un vis urât s'a risipit spaima de Sultani. S'a dus Sublima Poartă. S'au dus puterile suzerane. Popor

geaba ari și sameni; degeaba îți împodobești grădina cu cele mai scumpe flori, dacă de jur-împrejur nu-i pui pază împotriva brutalilor cari dau busna spre a le călcă în picioare.

Dar boala supunerii pătrunsesse pe semne până la oase. În loc de a vedeă că n'avem nici un prieten și că singura noastră nădejde e puterea noastră proprie, începurăm iarăș a ne bizui pe vorba tratatelor și am schimbat astfel suzeranitatea mărturisită dela

Balçicul.

român, de-acuma ești singur stăpân pe soarta ta.

Slavă ție, tânără oștire a României reînținerite!

Dar boalele sufletului se vindecă cu greu. Din reaua deprindere a trecutului să tot privim spre „puterea suzerană“, spre „puterile garante“, spre „marile puteri“, am început, după 1878, a căută iar spre alții.

Rezultatul: Basarabia pierdută; granița de miazăzi păcătoasă; Dunărea amenințată; lațul art. 7 pus împrejurul gâtului nostru de un întreg congres. Unele ca acestea ar fi trebuit, să deschidă, măcar acum, ochii tuturor, — până și celor ce aiuraseră cu desființarea armatei și înlocuirea prin gardă civilă! Ar fi trebuit, măcar acum, să priceapă că de-

miazăzi prin suzeranțtatea deghizată a vecinului dela Miazănoapte. Iar roadele s'au văzut în curând.

A venit 1886. — Ar fi fost momentul să reparăm fațada statului spre miazăzi. Serbia, ocrotită de Austria, ne îmbiă să o ajutăm împotriva Bulgariei, care se amețise, sfărâmand tratatul dela Berlin și anexând Rumelia. Rusia lepădase dela sine pe Battenberg. Nici că se puteau împrejurări mai prielnice pentru a ne alipi ținuturile locuite de Români în dreapta Dunării și a întocmi definitiv granița de Sud a Statului.

Ce-am făcut? Am stat cu brațele încrucișate. Iar Bulgaria, al cărei act de naștere fusese scris cu sângele nostru, a înțeles că noi n'avem curaj să luăm nici aceea ce ne oferise Rusia din pământul turco-tătar al

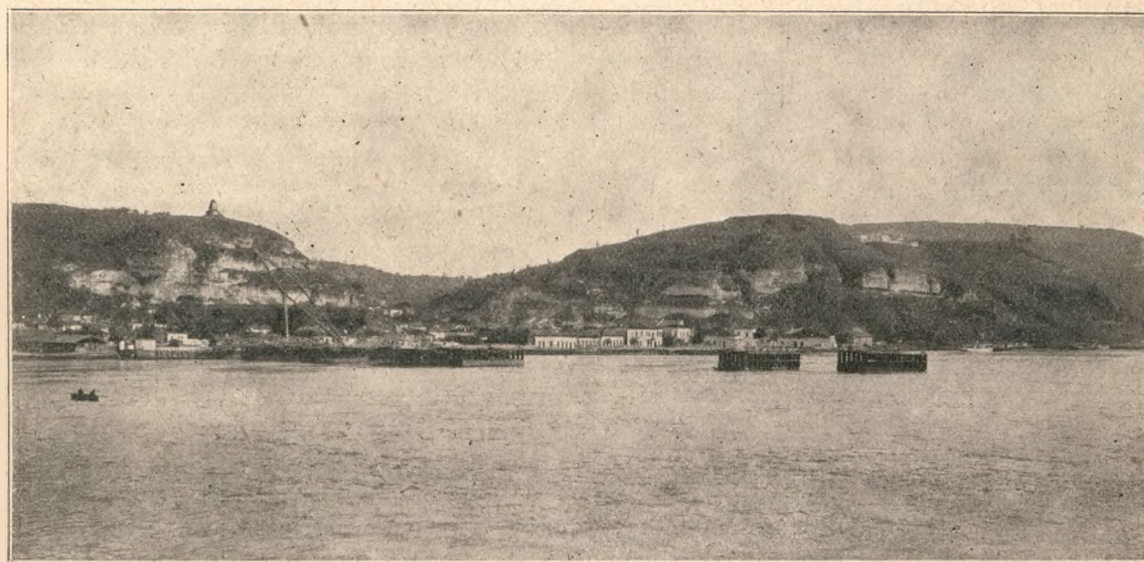

Marea la Balcic.

Deliormanului, ca răsplată pentru jertfele noastre, nici ceace ne ofereau din nou împrejurările din 1886.

A venit 1901. — Vecinul, semeșit acuma peste măsură, a ridicat pumnul asupra noastră. Drept răspuns, am plecat ochii la pământ.

Căci, în loc să ne fi gândit la menirea istorică a statului nostru și să fi pregătit mereu armata după 1878, ca niște Fenicieni fără ideal ne risipiserăm puterile în meschine reforme constituționale (1884) și în mărunțușuri de gospodărie lăuntrică.

Nicopole.

S'a încredințat atunci vecinul de peste Dunăre, că sufletul nostru e cu adevărat fenician — adecă laș. Și astfel ocările au început a curge gărlă. Gazetele lor ne insultau; generalii lor ne sfidau; grănicerii lor luau în țintă santinelele noastre; iar cărțile și hărțile lor împărțeau România, făcând-o ploccon și altora. Strașnică palmă pe obrazul fenicianilor cari declaraseră în plin parlament că „armata nu rentează“.

În sfârșit, sosi și 1912: Kirk-Kilise, Luleburgas, Adrianopole.

Unde eră România? Ce sorți de vieață mai putea avea poporul românesc cu un vecin care, în culmea îngâmfwării, ne aruncă fățiș mânușă?

Sămănători de neghină internațională, bârfitori ai armatei! Care eră cugetul vostru în zilele acelea? Ce simțiați când, la sfioasa noastră propunere de a asigura hotarul, presa apuseană ne copleșia cu injurii, iar Bulgarii, asemuiți cu oștenii dela Austerlitz, ne făgăduiau o grabnică trecere a Dunării?

Nu știm ce simțiați voi, și nici nu vrem să știm. Cuvântul vostru nu trebuie să se audă în istoria României, ci e menit să rămână în cronica naivității și a blagomaniei.

Românii însă, în ziua când Vazof, bardul Bulgariei a aruncat în fața țării noastre (știți darul patriotului bulgar)... Românii adevărați simțiau că moare sufletul în ei. Si la 24 Ianuarie, acum un an, un singur cuvânt ieșia aci din piepturile noastre: mobilizarea. Singură armata mai putea da demnitate vieții noastre și încredere în ziua de mâne.

Căci eram îngropați de vii. De vii am cunoscut durerile morții. Și așa am rămas până

Un interviu.

în clipa când s'au auzit goarnele, iar la podurile de peste Dunăre s'a adunat, ca mânată de vântul unei vijelii de vară, cea mai mare oștire dintre toate câte a văzut Dunărea, de când apa îi bate malurile și-i sapă vadurile.

Slavă ție, armată a României! Slăvită fie ziua care ne-a dovedit că mai presus de filozofia brutală a stomacului stă filozofia iubirii de cele ideale. Slavă ție, popor român, plin la suflet, mimos și gata de jertfă. Din nou, ca puhoiul apelor, ai pornit spre Dunăre, ridicându-te cu toată sila ta asupra vecinului fără credință și fără omenie, care îți plătise

Bulgari mergând la târg.

Turc (Cavarna).

binele cu batjocură și se pregătia să-ți îndrepte cuțitul spre inimă.

Abia acum s'a șters deplin pata veacurilor de supunere și amorțire. Întâiaș dată în Iunie 1913, ca și în vremea lui Mihai Vodă, neamul nostru din voia și pentru nevoile lui, a ridicat capul și a privit drept — în ochii vecinilor.

Întâiaș dată, pieptul Românului a răsuflat din plin, iar mâna lui a strâns hotărît mânerul sabiei.

Întâiaș dată, după atâtea veacuri, lumea ne-a văzut călcând iarăș apăsât, cum se cu-

vine omului sănătos, stăpân desăvârșit pe cuget și simțire, pe vorbă și pe faptă.

Slavă ție, soldat necunoscut, care ai suit coastele Balcanilor, îndurând toate, fără urmă de cărtire.

Slavă vouă, ofițeri și căpetenii ale oștirii, cari ați învățat sabia atât de repede, încât dușmanul a simțit-o la piept, înainte de a fi în gardă.

Voi, tineri ai zilelor de azi, fiți mândri că dela Mihai Vodă și până acum sunteți cea dintâi generație, care ați făcut începutul adevăratei ofensive naționale. Când frazeologii vor îndrăzni să vă mai descânte iarăș cu arbitrajul internațional și „recursul“ la nu știu ce „mare tribunal de pace“, răspundeți-le cu frumosul cuvânt al lui Carlyle:

„Și câmpul de războiu e ceva mare... Bine privit, el este un fel de quinzecă de muncă — muncă distilată până la ultima concentrare; rodul a mulți ani de muncă arătat într'un singur ceas“.

Disprețuind filozofia trândavă a turmei robite stomacului, voi v'ați ridicat la filozofia semeață a oamenilor deplini, care glăsuește astfel:

Toate sunt relative. Relativ adevărul, care crește mereu în filozofie și știință. Relativă frumusețea, care se adaugă neconținut în artă și chiar în natură. Relativ și binele, care variază cu concepția despre lume. Un singur lucru poate fi absolut: curajul omului (de caracter, care merge până la totala jertfire de sine. Dela straja romană, care așteaptă neclintită puhoiul Vezuului și până la Vlad ori Pătru, care la Grivița au murit lângă Șonțu, în viforul de gloanțe, cea mai nobilă atitudine a omului e aceea când le dă toate pe una și, ridicându-se deopotrivă deasupra vieții și a morții, se simte dintr'odată egal cu însăș veșnicia.

Astfel ați judecat voi, ceice ați trecut Dunărea, unii ca soldați, alții ca voluntari. Veșnică laudă vi se cuvine. Căci dacă e păcătos celce se teme de vieață, e și mai păcătos celce se teme de moarte — atât de sigură pentru noi toți.

Laudă și recunoștință pentru ce ați făcut eri peste Dunăre; iar azi, în această mare zi a Unirii, nu uitați un lucru: războiul e

cumpăna cea mare în care se hotărește prețul istoric al națiunilor. El este inevitabil, căci atâta vreme cât va fi rațiune, va fi dreptate; și cât va fi dreptate, se vor găsi și oameni destul de nobili la suflet, spre a o susține chiar cu prețul vieții lor.

Dați-vă deci bine seamă că mari și grele încercări ne așteaptă în curând. Ziua cea mare a dreptății noastre nu e în urmă, ci înaintea noastră. Iar, în vederea acelei zile, avem trei datorii de împlinit:

Întâi, să fim tari.

A doua, să fim foarte tari.

A treia, să fim cât se poate de tari; pentru ca în clipa hotărâtoare, să putem arunca în cumpăna dreptății sabia cea mai grea dintre toate câte s'au făurit vreodată în preajma Dunării și a Carpaților.

Fiți vrednici de iubirea noastră a tuturor și arătați-vă vrednici de marile speranțe pe cari întregul neam românesc le pune în armata României.

Aduceți-vă aminte că, în deosebire de alții

Transport de apă.

și înainte de alții, armata noastră n'a fost peste națiune, ci însăș națiunea armată. De aceea, voi, ceice sunteți azi sub steaguri, dați-vă seama că sunteți partea cea mai aleasă a neamului nostru; șirul cel dintâi, cel mai oțelit și mai sprinten, în vederea primejdiei. În urma voastră, vom sosi rânduri, rânduri, noi ceilalți. Dar până atunci, brațul vostru e pavăza acestei țări.

Icoană

Nataliei.

Sat mănos de sub pădure
Cu pecetea vieții nouă
Are maluri înflorite
Râul ce te rupe 'n două.
Dacă n'ai avut pământuri
Sărăcia să ți-o curme
Sunt atâția munți în zare,
Ai avut păstori de turme.

Și-ai avut păstori de inimi
Ce s'aseamănă cu sfintii,
Fiii tăi fără de tată
Și-au aflat în ei părinții.

Sat din umbră de pădure
Cu altare lângă cale
Se revarsă dimineața
Peste plaiurile tale.
În adâncile-ți pridvoare
Țes femeile și coasă,
Torc și eu în rând cu ele
Când vin zile neguroasă.

Sucesc firul meu subțire,
Gândurile sunt departe...
Nu mai vine nici o știre,
Nu mai vine nici o carte.

Maria Cunțan.

Amintiri.

În mijlocul grădinii cu pomi mulți și răzoare de flori de tot felul, ce umplu aerul cu parfumul lor, e o căsuță bătrânească, văruiată cu alb, cu cerdacul mare sprijinit de patru stâlpi groși și puternici, ascunsă de edera ce se înalță pe zidurile casei până la streșină, acoperind-o cu totul. Aci sta ca un pustnic bătrânul Conu Alecu, boier mare pe vremuri, boier cu stare.

De când Coana Elenca s'a dus în lumea dreptilor, a rămas singur. Pe nimeni nu mai are, nimeni nu vine să-i spună o vorbă bună în singurătatea în care trăește. Poarta mare care altădată nu stătea închisă niciodată, acum nu e deschisă decât numai când vine tocmai din fundul Moldovei Moș Neagu, cu căruța, ca să mai aducă Conului Alecu câte-o veste de pe petecul de moșie ce-l mai are acolo. Încolo e singur. Toată ziua îl vezi printre răzoare, stropind florile și plivindu-le. Lubeste mult florile, dar mai ales trandafirii.

Cât de greu îi venea mai înainte singur. Acum s'a învățat. Din obiceiurile lui și-a făcut o regulă pe care o ține cu sfințenie: de cum zorile se arată și până în prânz, în grădină; iar după masă în cerdacul umbrit de edera deasă, prin care rareori străbate vreo rază de soare stingheră.

Aci îi plăcea să-și petreacă vremea Conu Alecu. Se lăsa pe jilțul lui bătrânesc și stând până târziu răscolea cenușa trecutului. De multeori adormia în jilt și a doua zi se scula în revărsatul zorilor în cântecele păsărelelor din grădină.

Mai de mult, nu eră Duminecă și zi de sărbătoare ca să nu se ducă la biserică, căci e foarte credincios de altfel. Dar acum, de când nu mai putea face 20 de pași fără să se oprească și să se sprijinească în bastonul bătrân ca și el, nu se mai putea duce. Și de aceea acum, în această zi mare de sărbătoare, nu s'a dus la biserică ca toți creștinii, ci a rămas acasă, în cerdac.

E în noaptea Învierii. Întreaga natură pare adormită. Nici o șoaptă nu turbură tăcerea acestei nopți așa de liniștite, așa de sfânte.

Paștile! Mâne sunt Paștile. Tuturor, bogați și săraci, această sărbătoare le aduce bucurie

și fericire, numai lui Conu Alecu nu. Nu-l mai bucură acum Învierea, atât de mult ca odinioară pe când trăia Coana Elenca.

Cu câtă bucurie se reîntorceau amândoi dela biserică în noaptea aceasta. Mergeau unul lângă altul, în mână cu lumânările aprinse dela făclia preotului, ferindu-le de suflarea vântului care căută să le stingă; și tot cu ele aprinse ajungeau acasă.

Iar când intrau în casă, după ce treceau prin alea de caiși dela poartă până la ușă, slugile le eșiau înaintea spre întâmpinare. Apoi cu toții, slugi și stăpâni, se adunau în odaia mare, în care mama Zinca întindea o masă mare cu o față albă de borangic, pe care o scotea numai la sărbători mari. Și atunci Conu Alecu luă un ou roș și-l ciocnea cu Coana Elenca. După aceea luă altele și ciocnea cu toții, la rând câți erau la masă.

Eră mare bucurie și petrecere în casa lui, atunci. Sluga cu stăpânul trăiau bine, că așa pomenise Conu Alecu din moși strămoși. Se purtă aspru în celelalte zile cu oamenii curței, cu acei ce nu voiau să facă treabă, dar la Paști și la Crăciun se strângeau la un loc, uitând tot ce se întâmplase înainte. Dar acum!... Slugi nu mai aveă de când rămăsese singur; moșia o vânduse. Grajdurile din dosul casei s'au dărâmat; Coana Elenca se odihnește de mult între cei drepti; mama Zinca deasemeni... Numai singur el a mai rămas. Dar mâne, poimâne, se călătorește și el pe drumul care a plecat și Elenca și mama Zinca... Acu-i singur, singur cuc. Și ce tristă-i singurătatea!...

Conu Alecu oftă trist, din fundul inimei, și se întoarse cu privirea spre grădină. Afară aceeaș tăcere, aceeaș liniște de mai înainte. Undeva, departe, un cocoș începă să cânte vestind apropierea miezului nopții, noaptea Învierii.

Noaptea Învierii! Câte amintiri triste îi năpădeau acum în minte, în noaptea aceasta sfântă.

Aveau o slugă Șingheriu, un țăran care trăise mult timp în oraș, răbdase de foame pe acolo și dormise pe unde apucase. Într'o seară de iarnă l-a luat la dânsul, înghețat,

căci dormise lângă o casă afară. Eră foarte harnic și munciă cât doi. Dar un lucru îl strică: eră foarte mânios. N'aveai cale să-i zici un cuvânt, o vorbă de muștrare, că îndată se înfură și aruncă jos tot ce avea în mână. Se învăță repede Conu Alecu cu el, căci vedeă că e harnic și muncește mult. Și-i vorbiă foarte blajin, căci îi cunoștea păcatul.

de pe scaun sau din pat. În săptămâna aceea nu putuse de loc să se ducă seara la denii și rămânea acasă. Eră în noaptea Învierii. Conu Alecu plecase la biserică și slugile deasemeni. Nu rămăsese în toată casa decât Coana Elenca și Gafița, o nepoată a lor de vreo 10 ani.

Ca pe foc a stat Conu Alecu în biserică.

Hora dela Ecrene (după încheierea păcii).

Dar într'o zi, Sâmbătă, îi dete să curețe niște hamuri de ale cailor, și până a doua zi să fie gata. Dimineața, când Conu Alecu vră să se urce în caleașcă, văzū hamurile pe cai curățate ca vai de lume. Atât i-a spus: „Astea-s hamuri curățate?” Și atunci, Șingheriu smulse hamurile de pe cai și aruncându-le jos îi strigă eșind pe poartă: „Ține minte, Coane Alecule! O să ne mai vedem“... Nu l-a mai văzut de atunci...

Aceasta se întâmplase cu câteva săptămâni înaintea Paștilor. Toată săptămâna mare îi fusese rău Coanei Elenca. Aveă dureri mari prin tot corpul și picioarele o dureau pe de la încheieturi, încât nu puteă nici să se miște

Nici nu ascultă la sfânta slujbă, căci gândurile lui îl purtau acasă, la Elenca care rămăsese singură. De abiă a așteptat să se sfârșească slujba și a plecat acasă, cât se poate de iute. Ceva, ca o tristețe apăsătoare, o presimțire, îi umplea sufletul. Când a ajuns acasă eră întunerec. Urcă treptele cerdacului cu iuțea. Și văzând pe Coana Elenca dormind pe jilțul ei obișnuit, se apropie încet și-i zise:

„Hristos a înviat“.

Dar Coana Elenca nu răspunse nimic, nici nu se mișcă. În noaptea Învierii plecase spre altă lume, îngrozită de figura aceea apărută la capătul scării dela cerdac, când rămăsese

singură, figura încruntată, cu ochii injectați, figura care eră a lui Șingheriu...

„Biata Elencă, a plecat de pe lume în noaptea Învierii.“

Și prinse a plânge ca un copil...

Deodată, din depărtare, răsună un glas de clopot singuratic și mai târziu altul și altul. Și în scurt timp din toate părțile, zeci de clopote umplură aerul cu glasurile lor me-

talice, vestind întregii creștinătăți sfântul fapt: „Învierea Domnului“.

Conu Alecu se deșteptă ca din vis. Iși trecu mâna prin părul mare, albit de ani, se sculă și, îndreptându-se spre icoană, își făcu trei cruci mari. Și ca în alte vremuri, murmură:

„Hristos a înviat!“

Dar plânsul îl înneacă din nou, se așeză în jilț și începu iar să plângă.

Emil Munteanu.

Nocturnă.

O noapte limpede de toamnă...
Un cer de sticlă presărat cu stele;
O noapte-albastră, liniștită, rece...
Din înălțime-a visurilor doamnă
Dă farmec blând singurătății mele
Și 'n pribegirea-mi par'că mă petrece...

*

Tăcere...

Orașul doarme ca învins de moarte!...
Vreun svon ușor doar vine de departe,
Pătrunde lin prin noapte
Și 'n urmă piere
În ne 'nțelese șoapte...

Pe strada solitară

Pe unde nimenea nu mai coboară,
Trec singuratec și cuprins de vrajă,
La casa ta ajung și stau de strajă,
La casa ta ce 'n albul lunii pare
Acoperită toată cu ninsoare...
Sub un platan ce tainic își întinde
Ca niște mâni ocrotitoare
Deasupra mea nenumărate ramuri,
Din care în răstimpuri se desprinde
Vreo frunză vestejită;
Stau neclintit privind la geamuri
Și ochi-mi plini de dor și de ispită,
Pe tine, floare-a visurilor mele,
Te cată 'n umbra negrelor perdele...

*

Tresar...

Perdelele întunecoase
Se dau deodată într'o parte,
Cum noru 'n două se desparte
Când chipul lunii somnoroase
Se 'nalță luminoasă 'n zare —

Și tu răsai surâzătoare,
Cu fața albă ca o floare,
Cu pletele pe umeri fluturând,
Și te apropii de fereastră,
Tăcută cercetând
Fermecătoarea noapte-albastră...

În sufletu-mi ce-a stat în întunec
E-acum ca o lumină orbitoare. —
...Și cum te văd așa de visătoare,
Atât de albă și ispititoare,
Aș vrea ca dorul ce de mult îl ferec
În inima-mi rănită
Să ți-l mărturisesc, iubită —
...Dar tu, tu nu mă vezi pe mine,

Și tu nu știi,

Că 'n umbra 'naltului platan
Bătut de ploii și vijelii,
S'ascunde-un suflet bolnav și sărman
Ce pururi ție-o să se 'nchine.

*

Un turn rostește ora 'n depărtare
Și altul îi răspunde-arare...
...Dela fereastră te desprinzi ușoară...
Se 'nchide geamul... Negrele perdele
De-o mână albă-s trase... După ele
Dispari neprihănită mea fecioară...

...Dormi liniștit, neturburată,
Copila mea neștiutoare,
Dormi fără grijă, mângăiată
De vise blânde și ușoare...

Dormi liniștit!... Căci eu mă duc de-acum
Să-mi port durerea pe acelaș drum.
Mă duc... Singurătatea iar mă chiamă
La sânul ei ocrotitor de mamă...

1913.

Ion Sân-Giorgiu.

Arhiducele Francisc Ferdinand.

Nasc. 18 Decembrie 1863, mort 28 Iunie 1914.

În iarna anului trecut, când arhiducele Francisc Ferdinand își serba jubileul de 50 de ani, o revistă engleză îi închinase elev al iezuiților, — fără ca el să fi făcut vreo declarație (nedesmințită) sau vreun pas care să confirme aceasta; alții spuneau că

Principesa Sofia de Hohenberg.

Arhiducele Francisc Ferdinand.

un articol mai lung, punând în frunte titlul „The Austrian Sfinx“ (Sfinxul austriac), — un om care știe ce vrea, despre care însă nimeni nu știe ce va face.

Enigma aceasta interesantă — care deșteptă încredere în cei ce se credeau inițiați în planurile lui, nădejdi în unii și temeri în alții — a rămas nedeslegată. Un glonte de revolver, tras, poate, fără a fi bine țintit, a sfărmat, în ziua de 28 Iunie, resorturile cari îi dădeau viață. Și deodată cu aceste resorturi s'au sdrobit și încrederea, și nădejdi, și temerile deșteptate de individualitatea lui puternică.

Unii credeau a ști că arhiducele Francisc Ferdinand este înainte de toate catolic,

este prieten al popoarelor, fără să fi făcut ceva care să confirme aceasta; și iarăș alții pretindeau că este democrat, dușman al oligarhiei ungurești, fără să fi făcut nimic ce ar fi putut să confirme aceasta. Dar în jurul acestor credințe și preținse inițieri în planurile lui viitoare s'au țesut fel și fel de legende, fel și fel de nădejdi și îndoeli, de încredere și temeri, cari toate au rămas nedeslegate.

Arhiducele Francisc Ferdinand a fost, fără îndoială, o individualitate puternică, poate o ultimă izbucnire de forță a unui sânge obosit, o inteligență care își da seama ca regenerarea ce se așteaptă dela viitorul monarh trebuie să fie dublă: de aceea și-a luat ca tovarășă a vieții o ordaslă a unui neam sănătos, de

aceea a căutat să-și câștige, prin studiu și călătorii în toate părțile lumii, cunoștințele necesare pentru întroducătorul de reforme dătătoare de viață nouă.

Va fi avut, însă, și puterea să-și îndeplinească această operă de regenerare? Sau va fi sosit oare încă la timp pentru a proceda la o operație atât

deșteptase cereau, toate, o strălucire neobișnuită, un fast extraordinar, care să fie la înălțimea marelui rol ce-l așteptă în viitor — a fost înmormântat cu o grabă și lipsă de asistență care a provocat o manifestare ostilă chiar și din partea aristocrației celei mai aulice și dinastice.

Arhiducele Francisc Ferdinand, soția și copiii săi.

de radicală cum o reclamă răul, — este o chestiune a cărei discuțiune trece în alt domeniu.

Francisc Ferdinand a fost o forță — pentru că a fost o voință conștientă — a cărei pierdere o resimte și o va mai resimți și mai mult, în viitor, alcătuirea politică a țării noastre. Nimic nu dovedește mai mult că a fost o forță hotărâtoare pentru viitorul politic, decât chiar faptul cum a fost înmormântat. Când tragicul sfârșitului, când indignarea obștească deslănțuită pe urma unei crime vulgare căreia i-a căzut jertfă deodată cu tovarășa vieții sale, când încrederea, nădejdiile și temerile ce le

Nu legile severei etichete spaniole au determinat ceremonialul modest al acestei înmormântări, ci considerații de ordin politic ce stau în cea mai strânsă legătură cu viața sufletească a popoarelor.

O pompă prea mare, un doliu prea general, la care să fi luat parte și armata întregă, în rândurile căreia, după Domnitor, ocupă poziția cea mai înaltă, o asistență prea numeroasă de domnitori și viitori domnitori ar fi putut să deștepte sau să întărească în sufletele credința că arhiducele Francisc Ferdinand a fost o apariție extraordinară, prin a cărei

stingere s'a sfărmat o speranță, cea din urmă speranță a alcătuirii noastre politice. Prin lipsa aceasta de fast s'a urmărit ținta de-a trezi în toți cei fascinați de personalitatea lui — și numărul lor eră de milioane — impresia că moartea lui nu însemnează o pierdere ireparabilă, că ea este numai un episod, tragic și dureros, care nu poate, însă, să schimbe cursul vremilor sau să slăbească temeliile vieții de stat, — fiindcă alcătuirea noastră politică este destul de puternică pentru a putea trece la ordinea zilei și peste această moarte.

Dacă organizatorii înmormântării au reușit sau n'au reușit să trezească această impresie sau, dacă au reușit, impresia va fi durabilă — o va dovedi viitorul. În orice caz, însă, nici această nouă impresie nu va putea să omoare impresia mai înrădăcinată, că arhiducele Francisc Ferdinand a fost un om cu concepții originale, care a căutat „să-și ridice sufletul până la cea mai dreaptă și mai nobilă înțelegere a rolului unui monarh“ cum spune — d-l Nicolae Iorga.

Să ne închinăm și noi în fața mormântului lui...
* * *

Farmec

lui Luca Ion Caragiale.

Azi iar sunt visătorul pribeag de-odinioară,
Rătăcitorul leneș prin locuri neumbrate,
Sunt iarăș robul vieții ce pururi mă 'nconjoară
Și ne'ncetat mă chiamă cu 'ndemnuri fermecate.

Dorințele nebune azi iar se luptă 'n mine
Și gândul mi-l avântă spre alte idealuri —
Cum ciocârlia urcă în dimineți senine,
Când soarele răsare măreț de după dealuri.

*

În nopțile albastre scăldate în lumină,
În nopți de neastâmpăr, de taină și veghere,
Când doarme 'ntreg orașul veghiat de luna plină,
Și când plutește-asupra-i un giulgiu de tăcere, —

Eu rătăcesc sihastru prin parcuri solitare,
Pe drumuri argintate și strălucind de rouă;
Din raze seci de lună țesându-mi visuri rare
În obositu-mi suflet urzesc o vieță nouă...

*

Tu sfântă poezie, balsam al suferinței,
Pe inimă și gânduri îmi ești stăpânitoare,
Și de-mi lipsește scutul puternic al credinței,
Tu-mi ții de călăuză, pe veci, ocrotitoare.

Tu faci să trec prin vieță ca printr'o feerie
De unde niciodată ispitele nu pier,
Și sufletului tânăr ce 'n preajmă-ți reînvie
Îi dai aripi de vultur, cuceritor de cer...

1913.

Ion Sân-Giorgiu.

După asasinarea prințului moștenitor.

Moartea arhiducelui Francisc Ferdinand a fost o lovitură neașteptată pe care, uneori, sufletul nostru, în adâncul lui, părea totuș că o presimte într'o teamă vagă și nelămurită. Prințul moștenitor eră chemat, în conștiința opiniei noastre publice, să ajungă, odată, mântuitorul monarhiei austro-ungare. În gândul lumii noastre, personalitatea sa energică și prevăzătoare eră indicată să puie capăt crizei austro-ungare printr'o nouă alcătuire izbăvitoare a lucrurilor. El părea conștiința clară, voința de fier și brațul viguros chemat să creeze un nou cosmos din haosul austro-ungar de astăzi. Părea că printr'ânsul istoria monarhiei își rezervă ultima carte cu care mai nădăjduiește să recâștige jocul aproape pierdut al forțelor și șanselor politice.

Se formaseră în jurul lui legende. E prea ușor cu puțință ca ele să fi fost cel puțin exagerate și ca venirea lui să ne fi adus decepții aspre. Dar să presupunem că aceste legende erau expresia exactă a intențiilor sale. Cine ar fi îndrăznit să afirme că el ar fi izbutit într'adevăr să le înfăptuiască? Nu pentru că ar fi fost prea slab, dar pentru că împrejurările probabil ar fi fost prea tari. Tari prin greșelile altora, greșeli a căror prelungire și agravare continuă, crescândă, catastrofală, el nu putea să o împiedece. Toată viața acestui om neobișnuit a fost o luptă permanentă cu împrejurări vrășmașe, cu o boală vicleană, cu împotriviri cari, dacă le-a învins, i-au lăsat totuș de sigur un spin ascuns în suflet. A fost o tragedie care închide în sine tragedia unei dinastii și a unei idei: imperialismul austriac și habsburgic. A trebuit să privească impasibil cum lipsa revoltătoare de înțelegere, neputința senilă și incapacitatea organică a conducătorilor împingeau tot mai mult acest imperiu, odată temut și puternic, spre prăpastia disoluției interne și a primejdiei externe. El vedea bine cum această prăpastie se apropie mereu și nu putea să miște un deget pentru a da alt curs lucrurilor. Singura-i nădejde eră că poate el, totuș, va sosi încă la vreme, un sfert de ceas înainte de acea tragică oră a douăsprezecea

al cărei sunet cutremură pe mișei și pe zăbavnici. Cât eroism va fi întrebuițat această voință setoasă de fapte ca să se conștie, ca să-și innăbușe mânia uriașă în fața gafelor mereu repetate, în fața expedientelor mărunte și mizerabile cu cari conducerea monarhiei încercă să oprească pe loc pasul de fier al destinului istoric. Și ce tragedie cumplită va fi fost aceea de a ști, sau de a se crede stăpân pe soluția mântuitoare, fără a avea posibilitatea de a o pune în aplicare.

Acum s'a isprăvit și cu această, probabil ultima, nădejde, legitimă sau nelegitimă, a monarhiei. Ce va fi după năruirea ei? Presa noastră crede de cuviință să adauge la expresia durerii adânci, căreia ne asociem și noi, nota nedemnă a disperării. Împotriva acestui din urmă sentiment trebuie să protestăm cu toată hotărârea. Viitorul unui popor nu atârnă de viața sau moartea unui om, și și mai puțin de a unui om care nu a fost fiul lui și care a putut să ție la el numai întru atât întru cât el putea să-i ajute planurile, dar pe care ar fi încercat să-l zdrobească, dacă i-ar fi tulburat cercurile. Mântuitorul unui neam nu poate răsări decât din sânul lui, căci numai el își identifică viața cu a neamului și numai el poate vedea în existența poporului său un scop, nu un mijloc spre alte scopuri în afară de viața neamului său.

Pentru aceea viitorul nostru nu poate să fie sfârmat odată cu viața scumpă, dar fragilă, a unui prinț, chemat să fie suveran și altora. Viața unui neam, avântul și declinul lui, are ceva din necesitatea de fier a legilor naturale. Evoluția lui trebuie să se îndeplinească, ea trebuie să-și facă cursul, întreg, neștirbit, nedesdrumat de evenimente personale, până în capăt. Francisc Ferdinand ar fi putut cel mult să grăbească sau să zăbovească acest mers natural. El l-ar fi însoțit, poate, o bucată de drum, pe urmă, în mod necesar, ar fi încercat să-l încremenească acolo unde noi cadram cu planurile sale ambițioase. Apoi drumurile noastre s'ar fi desfăcut în mod fatal. Cine știe dacă în

prietenul nostru de mâne noi nu deplângem pe adversarul nostru de poimâne?

De aceea desnădejdea e o notă care nu ni se șade. Moartea arhiducelui Francisc Ferdinand poate ne servește idealurile și mai mult decât vieța sa. Garanția viitorului e în noi înșine, în imensul rezervoriu de forțe latente, de sănătate, de tinerețe, de viitor care doarme în sufletul curat și neatins, în brațele de criță ale poporului nostru. Dacă acesta ar fi cheltuit, sau pe isprăvite, atunci poate am avea cuvânt de disperare și scâncire. Până atunci însă, moartea sau nașterea unui om, e un incident subordonat care tulbură, poate, o clipă râul limpede al istoriei, dar nu-l poate întoarce înapoi spre munții păcloși din cari coboară cu putere, prin căderea lui naturală, înnaintând spre lumina largă și liniștită a șesului care, de atâta vreme, așteaptă să fie fecundat.

Moartea atât de dureroasă a prințului moștenitor mai trezește o reflexiune în gândul nostru. Sunt oameni la noi cari, deși tineri încă, țin atât de mult la deviza politică învechită a celor bătrâni, a ideii de izbăvire din noaptea suferințelor prin intervenție din afară. Acestora noi le-am spus cuvântul, ajuns iarăș în uitare: prin noi înșine. Odată cu „Tribuna“, organul acestei idei, a murit, parcă, și credința în puterea ei salvatoare. Pentru adversarii și derizătorii ei, asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand e o lovitură cruntă. Toată șandramaua lor de planuri și combinații se spulberă, toată cabalistica lor

de gesturi mute și tainice, de vorbe miste-riose, șoptite pe jumătate, devine ridicolă în mod definitiv.

Deus ex machina e mort, epoca minunilor s'a isprăvit. Ceice au crezut, în nerăbdarea lor, să-i iasă în cale și s'au dus până la Viena ca să-l întâmpine, stabilindu-se acolo, acum se pot întoarce acasă. Să eliminăm în sfârșit din mintea noastră credința în întâmplări supranaturale și să ne întemeiăm toate socotelile politice pe calculul riguros, neînduplecat, al legilor naturale de progres, de muncă națională înceată, sistematică, conștientă, biruitoare. Să înlăturăm elementul de chilipir și plească din jocul firesc al politicii și să nu așteptăm nimic decât aceea ce noi singuri ne vom putea da. Să renunțăm la o politică al cărei efect definitiv a fost moleșirea energiei și inițiativei noastre naționale, ținându-ne pe loc în așteptarea unei revoluții de sus și să ne așternem pe treabă pentru pregătirea evoluției de jos, singură mântuitoare. Și, trimițând aderenților politicii „tradiționale“ de pomană și câștig de loterie condoleanțele noastre ironice, să ne plecăm steagul, închinându-l cu durere sinceră, caldă, dar nu desnădăjduită, în fața mormântului aceluia care poate a hrănit o intenție bună și mută fără a putea să o traducă în graiul hotărîtor al realităților istorice.

Iar pentru noi, după potolirea durerii, după trezirea din iluzii, mai este o mângâiere, pe care niciodată nu trebuie să o disprețuim: munca și izbăvirea prin puterile noastre.

Gh. Pădure.

Sonet.

În lumea mea de cântece curate
Te chiamă iar a versului comoară;
Un soare nou în suflet să-mi răsară
Cu cântecul simțirii-adevărate.

Te chiamă înflorita primăvară
În lumea ei de vis fără păcate,
Unde seninul bolții înstelate
Te-așteaptă să se 'nchine-a doua oară.

De ce nu vii când doruri noi te chiamă
În lumea lor de vis și duioșie,
Când gândul mi te cată fără seamă?

Mi-e inima bolnavă și pustie
Și glasul ei, cuvântul plâns de mamă
În dorul celui dus să nu mai vie.

Mira Soare.

Dragova.

Un părauaş de munte, cu tainic dulce nume
 E Dragova. El curge necunoscut de lume —
 Izvor născut în umbră şi 'n pace de păduri.
 Pe-oglanda lui se scutur cicoare şi răsuri.
 Când îl desmiardă boarea şi cerul cald de vară
 E-atâta poezie în apa lui vioară!
 Dar când furtuna bate, când e umflat de ploi
 El vine alb de spumă, urlând ca un şivoi,
 De-abate tot din cale: ia trunchiuri de răchiţi,
 Se 'ntinde ca o pânză pe câmpii înfloriţi,
 Geme 'n tăria nopţii de pare că e marea,
 Şi-aduce pretutindenii urgia şi pierzarea.
 Atunci în vânturişuri el cade peste stânci,
 Răsunetu-i se pierde în văile adânci,
 Şi cu întunecimea ce fioros se lasă
 Îmi stinge vântul rece lumina de pe masă,
 Dar când furtuna trece, atunce iar îl vezi
 Albastru şi cuminte, te chiamă să visezi...

De câte ori, la umbră, pe malurile tale,
 O Dragovă, un cântec înfiorat de jale
 Nu mi-ai şoptit, când mulcom din sălciile 'n floare
 Cădeau bobii de rouă de-argint strălucitoare!
 Te strecurai pe patul de năsişi şi prund,
 Eu mă uitam la peştii ce se jucau în fund;
 Răcoritoarea-ţi undă curgea lin murmurând,
 Mi se părea că-i glasul din urmă măsurând
 Zădărnicia lumii. Pe malurile tale,
 O Dragovă, svârlit-am, cutremurat de jale,
 Un vis de tinereţă, un vis lung de amor,
 Pe care l-a dus valul tău cel înşelător
 Spre Dunărea nebună, spre marea sbuciumată .
 Făr' de-a lăsa o urmă c'a existat odată!
 Azi, rătăcind pe malul unde-am visat copil,
 Zadarnic vreau suflarea cea cald' a lui April
 Să mai trezească 'n suflet o gingaşă simţire,
 Zadarnic vreau şi astăzi s'adorm în lenevire
 Sub ramuri înflorite de sălcii şi cireşi,
 Spre munţii Transilvaniei s'aud corn de plăieş,
 Să mai învie vremea Moldovei mele sfinte
 Din luminata slavă a vechilor morminte!

A. A. Naum.

Din Luncușoara.

I.

Ploi mari.

Prășitul dintâi al porumbului a mers cum a mers: cu chiu cu vai, cu fuga, pe apuca-tele, în trei săptămâni fusese terminat. Cât ce da un ochiu de soare, bărbați, femei roiau din sat; picioarele desculțe le sfârâiau pe drum, dar totuș, când unul când altul își învârtia în mers grumazii, își răsturnă capul să vadă ce-i pe sus. Pe sus: nori grași călătoreau a lene, se 'mbucau pe 'ndelete, treceau pe lângă olaltă, pe dedesupt, somnoroși și grei, ologiți par'că de zăpușeala ce umplea văzduhul. În răstimpuri rari ochiul soarelui se ivia într'un petec de senin, jucându-și pe câteva clipe vâpăile bolnave de-atâta ferbințală, apoi lunecă să se răcorească sub grămada norilor.

Roiul Luncușorenilor se spârgea, se fărâmiția și 'n scurtă vreme hotarul se preseră cu muncitori. Săpau un ceas ori două, când deodată, undeva pe sus, deasupra norilor, bubuia înfundat. Picurii începeau să cadă întâi rari și grei, apoi tot mai mărunți și tot mai deși, până ce văzduhul întreg se împânzia de-o ploaie subțire. Oamenii munceau încă mai departe până ce pământul în care izbeau cu scârbă sapele se făcea fleci, până ce apa îi răzbiă la piele. Atunci unii tăcuți și severi, alții înjurând, alții făcând vreo glumă, își luau sapele în spate și porneau, plescănind prin bălți, pocnind prin clei, lunecând pe dăinușuri. Cămeșile pe pânză pline de apă erau îngălbenite, scorțoase, comăna-cele de paie pleoștite, convoiul întreg părea sur și murdar, oamenii păreau mai mici și mai puțini decât la ieșirea în câmp. Din când în când chicotea vreo nevestă cu poalele sumese, îngrozită de alunecuș.

Pân' ajungeau în sat, păraele îi întreceau: pe văile din cele trei hudți lărmuiau apele gălbenii, groase, murdare; oamenii simțiau mirosul lor pișcător și scui-pau cu greață.

Li se făcea rău de-atâta ploaie.

Dup' un ceas, după trei, dacă se mai svântă pământul, oamenii roiau din nou în câmp.

Dar, cu chiu cu vai, prășitul întâi se isprăvi, cel puțin așa întăreau Luncușorenii. Dacă ai fi privit câmpurile cu porumb n'ai fi putut pricepe nimic: cum săpaseră tot pe ploaie, porumbiștele înverzeau în urma muncitorilor în loc să înnegrească, buruiana se prindea cât ce cădea din sapă.

Luncușorenii însă, știindu-se c'un lucru isprăvit, se făcură mai veseli, ziceau: „Mulțumim lui Dumnezeu și de-atât! Mulțumim lui Dumnezeu de toate. Va fi săpatul de al doilea mai bun. Se va schimba pân' atunci crugul vremii“.

Și 'ntr'adevăr, vreo două săptămâni nu mai ploaie decât în trei-patru zile; vânturi mari nu mai dădeau răgaz norilor să clocească, îi fugăreau, claie pe grămadă, când la apus, când la răsărit, când iarăș la miazănoapte; dar dinspre miazăzi izvoreau necurmat, ca și când acolo le-ar fi fost culcușul. Luncușorenii se uitau acum cu plăcere pe sus, c'un fel de satisfacție, ca și când ar fi zis: „Aha! v'ați găsit popa. O să avem noi încă și secetă în primăvara asta“.

Și, judecând după ziua din urmă a săptămânii a doua, nădejdea lor păru întemeiată. Vânturile reușiră să curețe cerul, iar dela miazăzi nu se mai ridică nimic, pe semne plecaseră și cel din urmă nor din culcuș. De dimineața văzduhul luminea dulce, proaspăt. Conțin în zori și vântul și Luncușorenii porniră cu noaptea 'n cap, cu sapele în spate.

Fusese o zi caldă, în care frigurile muncii oțeliră brațele Luncușorenilor. Prin porumbiști eră o bălărie, eră un prăpăd: buruiana crescuse înaltă, grasă și deasă; — oamenilor — cum luminea într'un verde metalic — le păru că bălăria le rade 'n față. Înne-case firele de porumb aproape pretutindenea; abia se zăreau, ici și colo, foisoarele galbine, firave. Oamenii priviră îndârjiți la dușman, își făcură cruce și ridicară sapele.

„Două săptămâni de vreme, și-i facem apa“, ziseră Luncușorenii. Dar în dimineața următoare cernea ca prin sită din văzduhul plumburiu. Nime nu știu cum se întunecă peste noapte: după munca de peste zi oamenii dur-

miră un somn adânc și liniștit, ca și care de mult nu se apropiase altul să-i ungă.

Plouă azi, ciurui mâne, poimâne tot așa. Ploaia nu conteneă decât în crucea amiezii un ceas, și tot pe atât când se puneă seara. Încolo, se strecură necurmat subțire și deasă, încet, cu socoteală, umflând pământul de apă. Norii nu mai călătoreau lenoși ca 'n prășitul întâi, nici nu erau nori par'că, ci un singur învâliș sur pe sus, lăptos pe umerii dealurilor; deasupra pădurilor fumegau neguri rele. Plouă cu bășici, ori încătrău te uitai, pe uliți, prin curți, sub ochi îți jucă pusderia asta de globușoare efemere, ce-și schimbau ființa și felul la fiecare clipă.

De-a patra zi, când pe-o porțiță, când pe alta eșiau Luncușoreni îmbrăcați rău, cu traistă lungă 'n spate, și plecau în pădure după bureți.

„De-acum putem hodinl!

— O să ne iese părul prin căciulă la iarnă.

— Oho! pân' la iarnă mai este. Toate se pot întoarce spre bine.

— Au mai fost ei ani ploioși, și tot n'am murit.

— Facă-se voia celui de sus.“

Dar trecu săptămâna și nu se mai răsbună.

În crucea amiezii copiii eșiau să se bălăcărească prin părae. Peste zi, glasul lor se auziă și sub un pridvor și sub altul:

Fugi ploaie cu șiroaie
Dela noi de pe zăvoaie;
Fugi ploaie fugi,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele
C'un scaiu
C'un paiu
Cu sabia lui Mihaiu.

Dar ploaia nu fugeă.

Nouă babe din Luncușoara, — cele mai vechi de zile — se puseră pe ajun și pe mătâni. O lingură de apă, o fărîmă de mălai, odată în zi, șapte zile în șir.

Zadarnic, soarele nu se arată.

„S'o fi smintit careva din noi, soro, și n'a fi ținut ajunul cum se cade.

— Poate Mărina, că ea-i lăcomoasă.

— Nu, cruceo, Mărina nu-i de vină. Dar am luat între noi pe Safta, și v'am spus să n'o luăm. Nime nu poate slujl la doi stăpâni.

— Vai de mine! Doi stăpâni?

— Vezi bine, Safta umblă cu lucrurile ghivolului, face farmece.“

Din nouă babe rămaseră șapte, Safta și Marina fură înlăturate, și, cele șapte, după ce s'au sfătuit, au mers ață la părintele Man, popa din Luncușoara.

„Ne potopește Dumnezeu, părinte.

— Pentru păcatele noastre, bunicelor.

— Și pentru negrija popilor“, zise tușa Oana, cea mai bătrână.

„Dumneata de ce ești popă 'n sat?“ îl întrebă alta.

Bătrânelor li se deslegară deodată limbile și tăbărîră pe popa cel nou cu muștrările: „Dumneata stai în casă, nici că-ți pasă de sat.

— Nu te doare că buruiana a înecat porumbul.

— Nu te doare că grânele cad de-atâta apă.

— Că putrezesc!

— Că le umple rugina!

— Dumneata, pe semne, nu știi ce fac alți popi, prin alte sate.

— Nu te gândești să faci o slujbă pentru oprirea ploii.

— În toate satele au făcut!

— Și de trei și de patru ori! Au eșit cu praporii la hotar.

— Sfinția ta ne-ai părăsit.

— Am rămas fără mângăiere și fără ajutor de când a murit popa Costan.“

Popa Man rămase pe-o clipă zăpăcit subt ploaia acestui atac concentrat de învinuiri.

„Bine, bunicelor, vom face Duminecă slujba, zise el.

— S'o faci!

— În genunchi s'o faci cu tot poporul.

— Vom face-o, dar vă spun înainte că Dumnezeu încă face ceeace vrea. Dacă hotărît pedeapsă, apoi pedeapsa vine. Nu-și schimbă el hotărîrea pentru o slujbă, nici pentru o mie.

— Și cât plătim?“ întrebă babele.

— Nimic nu plățiți.“

Duminecă se făcu rugăciunea împotriva ploii. Biserica fû ticsită de creștini.

Zadarnic, ploaia nu contenl.

Cele șapte babe se adunară din nou la sfat.

„A fost slujba pe de-ageaba, de-aceea n'a stat ploaia. Orice slujbă trebuie plătită.

— Va fi, tu soro; popa Costan nu făcea nici o slujbă fără plată.

— Ba zicea: cu cât plătești mai bine o slujbă, cu atâta-i mai mare și puterea slujbei.“

În două zile cele șapte babe cutrierară satul și adunară zece zloți de-argint. Cu ei, după cum le-a fost sfatul, așă la popa.

„Acum, să ne mai faci odată slujba, dar pe „felelat“.

— Cum pe „felelat“.

— Bine. Noi îți dăm zece zloți, dumneata fă slujba de-așa ca să nu mai ploaie.

— Nu se poate asta, bunicelor.

— Cum să nu se poată?

— Omul nu-i Dumnezeu, zise popa.

— Nu, dar are dar.

— Are care are, zise cu dispreț tușa Oana.

— Vă spun că-i păcat: să-l cumperi pe Dumnezeu cu zece zloți, cum puteți crede așa ceva? Asta nu se poate!

— Dar acum cinci ani cum s'a putut, ha?“ începă cu ciudă tușa Oana. „N'a fost dat o șorecărie în hotar de ne pustiă grânele? Nu s'a pus popa Costan cu alți trei popi din jur ș'au făcut slujba împotriva găngăniilor la Sărătura unde se 'ntâlnesc cele trei hotare? Și n'a alungat toată șorecăria de pe cele trei hotare în grânele Sașilor? Cum să nu se poată! Du-te și-i întreabă pe Sași ce-au pățit în vara aceea, că la secere tăiară numai paietele, și atâția șoareci erau de le intrau, la tot pasul, și 'n turecii cismelor.

Cum să nu se poată! Dar să fie, plată bună să fie, și slujba se face pe „felelat“. Dar de, dacă nu-i dar, nu-i putere și pace. Și popii Costan i-am dat atunci zece zloți.“

Popa Man se învoi să mai facă o slujbă afară la câmp, dar nu primi banii. Babele știură înainte că slujba asta va răsuna tot în vânt; mai adunară zece zloți și îi deteră la preoții cari făcură cu popa Costea slujba împotriva șoarecilor. Și, nu se înșelără, nici slujba de-a doua a popii Man nu opri ploaia.

Însă când cei trei popi străini eșiră la Sărătura și legară ploile, cerul se însenină ca prin minune. Drept că până adunară babele banii se făcă a treia Duminecă de când țineau ploile, și sosise luna lui Cuptor.

Dar popa Man, prin întâmplarea asta, scăzū și mai tare în preț în ochii bătrânelor din Luncușoara.

„N'are dar și pace! Ce plătește un popă fără dar?

— Dar bine, soro, c'un popă ca ăsta 'n sat ești supus la toate relele, la toate primejdiiile.

— Bine ne-au potcovit ai dela vlădicie cari ni l-au trimis pe cap. Fi-le-ar pomană!

— Nici tu slujba ploii să n'o poată face pe felelat. Ce poate?

— Numinic nu poate!

— Ce știe?

— Nimic nu știe!“

Și bătrânele din Luncușoara clătinău din cap c'un fel de superioritate plină de regret.

I. Agârbiceanu.

Sonet.

Ca roua din corola unei nalbe
S'au stins din suflet gândurile line
Și nici un sbor de flutur nu mai vine
Să răcorească setea floarei dalbe.

Stau veștede-ale visurilor salbe,
Pe care le 'mpletisem pentru tine.
Trec zilele 'nnorate peste mine,
Iar nopțile ca zilele de albe.

În ore lungi, când peste zarea minții
Se sbuciumă furtuna suferinții,
Mă pierd în gol — și n'am vreo vină eu

Că 'nlăcrimata mea prietinie
N'ai înțeles tovarășă să-ți fie,
Sărbătorita sufletului meu.

Nichifor Crainic.

Simion Mehedinți.

Fecior de țăran din Soveja, pe care o descrie cu multă dragoste într'una din broșurile sale¹⁾: „Satul Soveja e așezat tocmai în creerii munților. Când ajungi în culmea Răchitașului, îl vezi tot dintr'odată, ca un cuib în mijlocul codrilor de brazi. Mai departe până la hotar nu se află țiipenie de om, — doar corbi prin poene, urși în tihărași și vulțuri pe seninul cerului.

Slăvit loc valea aceea! Ferită de toate relele, dar lipită, ce e drept, și de unele înlesniri ale lumii moderne. Pentru noi însă care privim soarele răsărind deapaururi la colțul Șoimului și apu-

nând spre Zboina-verde; pentru noi care mânem vara pe la „odăi“, în China și Pasnicu, măsurând curgerea nopții după mersul stelelor, Soveja e chiar la mijlocul pământului, după cum a fost Delfi pentru Greci, sau muntele Meru pentru vechii Indieni.

Când la vecernie răsună prelung clopotul dela mănăstirea zidită de Mateiu Basarab în fundul Dragomirei, și valea, și muntele

¹⁾ S. Mehedinți, Cătră „Popeștii“ partidului liberal. Buc. 1912.

par în lumina lină a apusului, ca un templu al naturei, cum se zicea odinioară în stilul lui René și Atala“.

Strămoșii țărani ai d-lui Mehedinți sunt veniți aici din Muntenia, de unde le-a rămas și numele de Mehedinți. „Din veacul al XVII-lea — continuă d-sa în pomenita broșură —, de când bunul Voevod Mateiu Basarab aclădit mănăstirea, după ce se răsboise cu noroc la Finta, gloata noastră cu adause din Rucăr și Dragoslave, a poposit „pe pământ moldovenesc“, cum zice pisană bisericii. Descălecând, am botezat apele și locurile cu nume olte-

nești și muntenești și toți dela Stoica Mehedințu și dela Baștea bătrânul și până azi, am cosit iarba în Groapa Mehedinților; am suit spre stâni potecile Clăbucului și ale Zboinei; am păstrat graiul muntenesc și portul și numele... Păstrători de tradiție, ca fagi, ca brazi, ca ienuperi care se lipesc de stânci, trăesc mai mult în aer și lumină, dar nu-și schimbă nici înfățișarea, nici numele. De aici și mulțumirea cu ale noastre“.

Un țăran cuminte, cu suflet bogat înzestrat, care ajuns între boieri nu s'a lăpădat sufletește de ceice poartă opinca și cojocul strămoșesc. Altor colegi de ai d-sale dela universitatea din București li-e rușine de origina lor rustică și pentru a dovedi că au rupt orice tradiție sufletească cu cei dela țară se ridică până și în artă împotriva lor.

D-l Mehedinți ne pare rob de două suflete ce se luptă între ele. Înfațișarea fizică tradează pe omul ce se luptă cu sine însuși. Capul frumos, cu fața severă, cu fruntea boltită — are niște ochi, cari privesc mai mult înlăuntru, spre a se analiza și judecă neîntrerupt. Buzele strânse și sprâncenele încrețite îi tradează sbuciumările sufletești și un fel de nemulțumire că nu poate lua o hotărâre. În înfațișarea, în pășirea d-lui Mehedinți e o sfială, o rezervă, un fel de nesiguranță.

Altădată, când scapă din cătușele mediului în cari l-a aruncat soarta, fața i se înseninează, ochii strălucesc mai cu căldură, sufletul își ia un avânt nebănuț. Ca profesor, ca conferențiar e un om cu o credință, cu un ideal. Omul rece de știință și omul politic măsurat, calculat chiar, se preface într'un luptător, într'un profet de un optimism sănătos. În glasul lui vibrează libertatea din Soveja, în graiul lui s'aud vorbind strămoșii în cuvântul lui e aceeași credință în D-zeu și aceeași dragoste de neam ca și a păstorilor din munții Vrancei. Și când cunoști acest al doilea suflet al d-lui Mehedinți, nu te îndoești că el va triumfa asupra celuilalt, fiindcă are rădăcini mai adânci și vieață de generații întregi.

Cu acest al doilea suflet, d-l S. Mehedinți, profesor de geografie la universitatea din București, a venit la Sibiiu și în cadrele cursurilor aranjate de Asociațiune a ținut o conferință despre „Cultura românească în veacul al XIX-lea“.

Ca să știe și cetitorii acestei reviste cine a venit în Ardeal, vom încerca să zugrăvim și pe omul de știință S. Mehedinți.

E un tip de savant. Chiar și trupul plâpând pare a fi făcut numai ca să poarte capul acela armonios cu mintea veșnic preocupată de un gând, de o problemă. De multeori d-l Mehedinți ne-a făcut impresia

unui aparat de gândire, de observație și mai ales de sinteză. La universitatea din București e profesor de geografie din 1901. Scriitorul acestor rânduri nu va uita niciodată prima lecție a d-lui Mehedinți ținută la universitatea din București. Venise din străinătate, din Germania, cu o reputație de om cu studii frumoase. Noi studenții facultății de litere nu prea înțelegeam rostul acestei catedre nouă de geografie. Când ne-a vorbit însă despre „obiectul și definiția geografiei“ ne-a deschis un nou orizont și ne-a știut însufleți pentru acest studiu ce avea să-l predea. Mai ales dicțiunea impecabilă, forma literară, vieața ce o dădea lecțiilor sale ne-a rob și ne-a făcut să-l ascultăm cu plăcere și cu interes până la terminarea universității. Deatunci, din 1901 și 1902, profesorul Mehedinți a urcat mereu, muncind cu sârguință. A devenit unul dintre cei mai ascultați profesori ai universității din București, iar faima științei lui a trecut de mult granițele catedrei, cucerind largul vieții românești.

În ramura geografiei a scris următoarele lucrări:

Obiectul și definiția Geografiei, București, 1901.

România — o schiță — București, 1907.

Introducere în studiul geografiei.

Antropogeografia și întemeietorul ei, Fr. Ratzel.

Die rumänische Steppe — eine anthropogeographische Skizze, Leipzig, 1914.

Pe lângă acestea a scris câteva lucrări minunate pentru școală, cari ar merita să fie cunoscute și la noi și dacă se poate să fie introduse chiar și în școală:

Cele cinci continente, pentru cl. I. liceală. Europa, pentru cl. II.

Continentele pentru cl. III.

Pe lângă cursurile sale dela universitate a organizat un seminar, care stă la înălțimea celor din străinătate. Dela 1909 Seminariul publică câteun anuar, cuprinzând diferite studii ale elevilor.

În afară de conștiințioasa și rodnică sa activitate științifică în ramura geografiei, desfășură o activitate de îndrumător al tinerimii și al vieții culturale și politice din regat. Cărțile sale: *Cătră noua generație*, Po-

porul — 1913 —, *Ofensiva națională* și de curând apăruta *Primăvară literară* sunt pline de îndemnuri bune și de idei rodnice.

Pe lângă aceste cărți a mai scris studii și articole în „Convorbiri literare”, al căror director este, în „Anuarul societății turiștilor români”, în „Săptămâna politică și literară” și ziarul „Minerva”.

S. Mehedinți e membru al Academiei Române, a fost de mai multeori deputat și membru în senatul universitar.

*

Conferința din Sibiu, a atras, cum eră firesc, public chiar și din depărtări mari. Vom încerca să o resumăm, ca să poată fi cunoscută în cercuri cât mai largi.

Conferențiarul dela început face deosebirea dintre civilizație și cultură. Civilizația e o însușire a vieții exterioare. Orice om care trăește la orașe și se supune convențiilor și obiceiurilor sociale este sau poate fi civilizat.

Cultura e cu totul altceva. Ea este o însușire a vieții lăuntrice — sufletești. Păstorul nostru, care din punctul de vedere al civilizației se aseamănă așa de mult cu oricare popor primitiv, poate fi expresia unei culturi. Cu simțul lui puternic pentru natură, cu limba bogată în imagini, care îmbracă gândurile sale, cu concepția lui religioasă și morală care îl ține în toate împrejurările vieții pe o linie de idealitate, cu toată făptura lui rustică e o pildă de reală cultură și deci neasemănat superior celui mai lustruit orășan, care sub spilcuiala vieții materiale, în adevăr civilizată, ascunde un suflet brut sau haotic din punct de vedere intelectual și moral.

La civilizație poate ajunge oricine și oriunde, pe când la cultură, adică la dezvoltarea armonioasă a însușirilor caracteristice ale omului, nu poate ajunge nimeni pe deplin decât în sfera neamului său, și anume: în măsura în care, din naștere, are sau nu însușirile de căpetenie ale neamului.

Această deosebire e așa de însemnată, încât de ea se leagă însuș fundamentul concepției cuiva despre viață. În scara valorilor omenești, de aici începe și trebuie să înceapă a se socoti prețul ori lipsa de preț a istoriei popoarelor; prețul sau lipsa de preț a vieții indivizilor.

Cercetând în ce măsură poporul nostru s'a înfățișat în veacul al XIX-lea ca o personalitate originală în cultură, și prin urmare ca factor de preț în istoria omenirii, conferențiarul constată că izvorul cel mai depărtat al unui popor e rassa, soiul neamului. Astăzi toți etnografii recunosc origina latină a neamului nostru. Răposatul profesor de geografie dela universitatea din Berlin, Richthofen, mărturisă că nicăiri n'a avut o impresie mai puternică de latinătate decât în mijlocul poporului din Carpați.

Al doilea caracter fundamental, după rassă, e limba. Ea e cercul de foc care încinge un neam din toate părțile și-l ține în conștiința ființei sale unitare. Limba e felul de a gândi, simți și voi, partea cea mai tainică a unui neam.

Dintre toate veacurile, tocmai al XIX-lea e pentru afirmarea limbei, ca și pentru recunoașterea însușirilor de rassă un moment hotărîtor.

Sute de ani am stat în calea năvălirilor barbare, dar ne-am păstrat obiceiurile și limba, adăpostiți la poalele munților, pe șesuri și prin văi, după cum dovedesc multe cuvinte din limba noastră. Și n'am fost numai păstori și plugari, căci cuvintele a scrie și ceti dovedesc că am păstrat și forme de oarecare viață culturală. Noi n'am părăsit niciodată pământul Daciei, ci am trăit ca birnicii diferitelor popoare ce s'au perândat pe aici. Peste vechiul substrat dac, care n'a pierit în banchetul cu venin dela Sarmisegetuza, ci a continuat să-și vadă de traiu prin munți și prin văi, a venit stratul bogat de populație romană, care a dăinuit neîntreput aci, închegându-și individualitatea încetul pe încetul. Creștinismul nostru, cu biserică, sărbătoare, cruce etc. dovedește că până prin veacul al VII-lea trăisem aici ca popor, legat de provincia din dreapta Dunării, de unde ne veneau misionari și episcopi și alte îndemnuri de viață culturală.

Greutatea cea mare a început abia cu venirea Slavilor, dela cari am primit limba slavonă în biserică și pe urmă organizația de stat. Iar ca culme a ironiei, când statele slave au fost sfărmate de Turci, am rămas noi să ne îngrijim de acea limbă venetică, păstrând-o

veacuri întregi și tipărind până în vremea lui Mateiu Basarab cărți de slujbă în limba slavonă.

Și par'că n'a fost destul pacostea acestei limbi, a venit peste noi și alt venetic: limba greacă, amestecându-se în biserică, în saloane, în teatru și mai ales în palatul fanarioților.

E însă un echilibru, care stăpânește toate fenomenele vieții. În momentul căderii cele mai mari se arată adeseori începutul celei mai glorioase înălțări. Pentru noi acest moment a fost veacul al XIX-lea.

Ca niște orfani, cari caută spre rude și întind mâinile spre ajutor, și Lazăr și Asachi și alții și-au adus aminte de origina latină a graiului nostru. Și au început să împrumute, unii din latină, alții din italiană, alții din franceză, ticluind în pripă un graiu pășăresc, fără să-și dea seama că limba e un organism viu și că e hotărâtă nu prin „învoirea” oamenilor, ci prin însăși puterea tainică a cugetului și simțirii întregului neam.

Dar rustica natura s'a ridicat împotriva tuturor încercărilor de a poci limba. Toți oamenii cu bun simț literar s'au întors spre limba vie a poporului. Și a început să scrie Creangă, Odobescu și alții, uimind până și pe cei mai îndărătnici reformatori cu farmecul limbii și vieții originale a poporului român.

O rustica natura! O limbă veche și înțeleaptă a poporului nostru îndelung răbdător și adânc gânditor! Graiu născut în răcoarea codrilor, la șoapta izvoarelor, pe înălțimea plaiurilor... Limbă plină de fragezime și mlădiere, care poate spune frumos și deplin toată cumințenia cugetului și toată taina simțirii omenești — ce repede s'a risipit negura veacurilor de oropsire, când Alecsandri, Negruzzi, Creangă, Odobescu, Eminescu, Maiorescu și alții te-au recunoscut stăpân în casa ta, la vatra ta, alungând abia după 19 sute de ani pe veneticii, cari te îngânaseră dela ușa bisericii până la treptele tronului.

Cea dintâi manifestare mai caracteristică a culturii române din veacul al XIX-lea e deplina desrobire a limbii române de înrăurirea străină, care o ținuse mereu încătușată.

Al doilea caracter al culturii române în veacul al XIX-lea este emanciparea sufletului nostru prin literatura și arta proprie.

Limba poporului a biruit, fiindcă biruise mai întâi simțirea lui originală și cugetarea lui proprie. Rustica natura biruise prin finețea și superioritatea ei izvorită din însușirile primitive ale rasei. Și a biruit pentru totdeauna. După Alecsandri a venit Creangă, cu minunatele sale povești și amintiri, apoi Mihail Eminescu, a cărui operă s'a încheat în forme artistice deopotrivă cu ale celor mai mari poeți ai omenirii. Așa că nu numai prin literatura populară, ci și prin cea cultă, neamul românesc a putut să-și afirme individualitatea sa în istoria lumii. Și tot aici trebuie să pomenim de Grigorescu, care s'a ridicat lângă cei mai mari pictori ai Apusului. Tot astfel s'a înviorat și muzica: în mijlocul simfoniei pastorale a lui Enescu răsună melodia doinelor. Arhitectura asemenea a prins a se desmeteci din haosul de înrăuriri străine, revenind la poezia albelor case cu cerdacuri bătrânești. Ba și sculptura începe a se deșteptă. Crestăturile de pe troițe și podoabele rustice ale casei lui Mogoș sunt azi punctul de atracție al muzeului etnografic din București.

Cum a biruit simțirea românească în artă, așa s'a arătat gata de biruință și cugetul românesc în lupta pentru descoperirea adevărului științific. Începând dela științele concrete și până la cele abstracte, azi avem în toate ramurile cercetători care urmează aceleași căi și ajung la aceleași rezultate, ca și oamenii învățați din alte țări.

Veacul al XIX-lea e deci epoca în care pentru întâia dată am luat și noi ofensiva în lupta de întrecere cu alte neamuri. Prin limbă, artă și știință, am ocupat un loc propriu în istoria culturii omenești.

În sfârșit, eră firesc ca ofensiva să nu se oprească aici. După cum biruise simțirea în artă, după cum gândul s'a afirmat în știință, trebuia să se afirme și voința în latura vieții istorice.

Începutul l-a făcut și aici tot rustica natura. La 1821 țărani lui Tudor Vladimirescu au deschis o eră nouă, o domnie pământeană, care a pus cruce epocii Fanarioților. La 1878 Curcanii lui Peneș au trecut Dunărea și la întoarcere au făurit coroana de oțel a Regatului neatârnat. La 1913, din munți, din văi, din șesuri, ca lava unui

vulcan s'a revărsat rustica natura, iar Duna a văzut în vara trecută cea mai mare oștire dintre toate câte i-au trecut vadurile, de când apa îi surpă malurile.

Biruit-a deci și vrerea cea dreaptă a poporului românesc.

Dacă cele înșirate mai sus sunt exacte, vom înțelege și locul deosebit ce ocupă veacul al XIX-lea în desfășurarea istorică a poporului românesc. El este unul dintre cele trei mari momente ale vieții noastre ca neam:

Cel dintâi a fost întemeierea prin colonizarea pământului dacic de Traian;

al doilea moment însemnat a fost Descălecarea din munți și reorganizarea politică sub cei dintâi Voevozi;

al treilea, e Renașterea, din secolul al XIX-lea, când prin rassă, limbă, cultură și vieață de stat, Români s'au așezat alături de orice popor modern.

*

Conferința d-lui Simion Mehedinți, fără să exagerăm, a fost una dintre cele mai fru-

moase conferințe cari s'au auzit pe pământul Ardealului. Pe lângă adâncul fond de gândire, feciorul de țaran din Soveja are un graiu fermecat, știe să-și îmbrace ideile într'o formă literară aleasă.

I-am văzut pe mulți ascultători încremeniți că și în limba noastră se pot spune cele mai subtile și mai adânci idei într'o formă așa de frumoasă.

Țăranul din Soveja a venit, după un veac, aici lângă mormântul lui Lazăr, ca să ne plătească o datorie și să ne dovedească că sămânța aruncată de dascălul din Avrig a adus roade îmbelșugate, că a biruit sufletul românesc cu graiul lui bastinaș, cu simțirea și cu vrerea lui mult încercată.

Publicul l-a sărbătorit pe d-l Mehedinți. L-a sărbătorit sincer și cu dragostea ce se cuvine unui frate mai mare și mai cuminte. Și la despărțire l-a rugat să nu ne uite, el și ceilalți frați buni și tari....

O vorbă din bătrâni zice: cine dă, lui își dă!

al. C. Tănăsescu

Închinare

lui Mihail Eminescu.

Aprindeți-mi făclia
Și dați-mi flori de tei,
Să le presar în drumuri
Cântați copiii mei...
Din versul lui cântați-mi
Ca 'n marmură săpat,
Să-l văd cum se coboară
Prin voi... reînviat.

Eu vin de lângă prispa
Căsuțelor de lut,
Amurgul și vieața
Mi-au luat tot ce-am avut.
Din rodul muncii mele
Aș vrea și eu s'aleg,
Un dar și n'am putere
Să vi-l aduc întreg.

Să spun o amintire?
Dar amintire... nu-i,
Mi-a fost odat' aproape
Când strălucirea lui
Plutea necunoscută
Așa cum a plutit,
Dumnezeirea celui
Pe cruce răstignit.

Să spun o elegie?
Dar elegie vor
Luceferii din zare
Cu veșnicia lor?
Iar luna ce lucește
Din pustiirea ei,
Dând nopților lumină
Și viselor polei.

Voiu zice-o rugăciune
În rugă ne e dat,
Să dăm ce-avem în suflet
Mai bun și mai curat!
O, picură-ne 'n minte
Puterea ta de vis,
Să nu dorim pământul
Când cerul e deschis.

La noi e sărăcie,
Sunt griji și sunt nevoi,
Coboară-te o clipă
Din zare și la noi.
Jertfim din ale tale
Nu spice — nici viței,
Binecuvântă lira
Și pe orfanii ei.

Maria Cunțan.

Dări de seamă.

I. Chiru-Nanov, *Ochiul dracului*, schițe și poezii. București 1914. Librăria Nouă. Lei 1:50.

Sunt cărți cari te enervează la fiecare pagină, și pe cari le poți citi până în sfârșit numai pe lângă mari eforturi ale voinței. Sunt volumele care cuprind literatură făcută, schițe sau nuvele cari n'au pornit din inima autorului, nu ș'au luat ființa din observarea, simțirea și aprofundarea autorului, ci numai din voința și mâna lui. Se poate ca voința să fie mare, condeiul îndemânic, se poate să întâlnești chiar obișnuința, dar aceste trei calități nu pot suplini niciodată talentul real. Te enervează fiecare pagină din astfel de volume, fie prin lipsa observației adevărate, fie prin tratarea la suprafață numai a subiectului, fie prin stilul, de obicei pretențios și încărcat, — te enervează mai cu seamă prin lipsa sincerității, a originalității, înlocuite printr'un fel de aroganță care, în ochii autorului, pare a fi însuș talentul.

Pentru ce nu ne simțim bine citind o astfel de carte? Nu cunoaștem autorul, n'avem nimic, nici în clin nici în mână cu el, și totuși dela a treia pagină i-am devenit dușmani. Ni se pare că explicarea e una singură: cetim pentru ca să câștigăm ceva, în cazul cel mai rău, ca să ne distrăm. Dar o astfel de carte nici dăstră pu, n'are: nu e nimic natural în ea, iar, cât despre câștig, o singură observare nouă nu vom afla.

Cum, în timpul din urmă, de când cu literatura de reclamă, ni s'au înmulțit în măsură prea mare aceste cărți, un volum ca al d-lui Chiru-Nanov e o adevărată recreare și satisfacție.

„Iată“, ne zicem dela întâiele pagini, „un om care are ce spune, și spune numai ceea ce are de spus. Iată un autor de-un real talent pe care reclama zilei nu-l pomenește. Nu-l pomenește, deși are un ochiu extrem de ager pentru observarea vieții externe și o profunditate reală pentru reconstruirea vieții interne.“

Volumul din urmă al d-lui Chiru-Nanov l-am citit c'o bucurie rară; nu e un lucru de toate zilele să descoperi pe fiecare pagină semnele neîndoioase ale talentului, semne cari ies la iveală în cele 18 schițe fără nici o sforțare din partea autorului.

Înainte de toate d-l Chiru-Nanov are o mare putere de observație, fie că privește viața dela țară, fie că ochii săi se opresc asupra vieții orășenești. Dar e un observator disciplinat: el nu ne dă prea multe observațiuni ci numai atâtea și numai acelea cari sunt cu stricteț necesare pentru cadrul povestirii, cari sunt necesare, în aceeași vreme, pentru a ne putea cobori în sufletul personajului descris. Disciplina aceasta — fără de care puterea de observare nu plătește nimic, trecând în fotografiere — i-o impune a doua calitate a talentului său: pătrunderea psihologică în lumina căreia ne pune pe eroii săi. Preocuparea de căpetenie a d-lui Chiru-Nanov — ca

a oricărui scriitor talentat de altfel — e să deie viață subiectelor alese, și, cu toate că avem senzația că ar putea grămădi oricât de multe observări adevărate din viața externă, alege numai atâtea câte sunt de lipsă pentru explicarea sau luminarea vieții interioare. Între cele 18 bucăți ale volumului șase au subiecte din viața țărănească, opt din viața orășenească. Și 'n unele și 'ntr'alte predominază suferința ori, mai bine spus, simpatia autorului pentru oamenii cari sufăr. Dar nu simpatie căutată, ci atât de sinceră încât o simțim și noi, se transmite și în noi fără greș,

Cețiți, de pildă, schița „Răduțul“, povestea copilului de opt anișori care moare în ajunul Crăciunului, în vreme ce prietini lui umblă cu „Bună ziua la Moș-Crăciun“; e un giuvaer nu numai prin tragedia mută a morții copilului, prin sabia ce trece la fiecare clipă prin inima părinților, cari luptă și ei cu moartea mai cumplit decât bolnavul, — ci și prin gingășia simțirii ce învăluie întreaga schiță ca 'ntr'o maramă de lacrimă. Iar Costică, prietinel de joc al lui Răduțu, arată cât de prețioasă e puterea de observare a d-lui Chiru-Nanov.

Baba Drăgana își duce nepotul, pe Costică, la Răduțul aproape de moarte.

„Costică a înlemnit în colțul casei. Cât eră de vesel și nu sta locului înainte, pe atât s'a intristat când a dat cu ochii de Răduțu...“

— Uite pe Răduțu, mamă — își prinse baba Drăgana nepotul de mână — de ce nu-i vorbești? Nu vă jucați amândoi toată ziua?!

Costică lăsă ochii în jos și se vâri și mai mult în bătrâna.

Iar când, în ajunul Crăciunului, vine laia de băeți și află pe Răduțu mort!

Intrară cu toții înăuntru, tăcuți și cu căciulile în subțioară, numai unul întârzie mai în urmă, pe prag.

Și după ce li se împart colăceii, și ceata pornește.

În drum se așteptară să se adune toată ceata, să vadă încotro să apuce, Costică însă își încheie zăbunul la piept și-și șterse ochii cu dosul mâinei:

„Eu nu mai merg, fraților!... Mă duc acasă!“

În „Ochiul dracului“, nuvela care dă nume volumului, e povestea alergării țaranului nostru după comori vechi, păzite de necuratul. E prețioasă această bucată nu pentru că mai vedem redată odată în formă literară credința în comori a țaranului, ci pentru că în Stroe care ucide pentru a împărți aurul numai în două, nu 'n trei părți — vedem o adâncă pătrundere psihologică a autorului. Și avem convingerea că autorul a scris bucată aceasta numai de dragul deslănțuirii patimilor în Stroe, săpătorul de comori, în apropierea aurului. Dacă Stroe omorâ pe amândoi tovarășii, bucată câștigă poate.

Totuș, ni se pare că fără cele 14 șire dela sfârșit nuvela ar fi mai rotunzită. Dacă omorul din Valea

Frâncului a făcut, într'adevăr, din Stroe om harnic și de omenie, trebuia arătat cel puțin felul în care s'a îndreptat, luptele lui cu conștiința și mai ales ce l-a ajutat să iese biruitor dintr'o luptă care a trebuit să fie cumplită, să fie om în rând cu alții și să poată spune, c'un furnicar prin trup: „Comoara, mă băieți, e în mâna omului“.

De obicei un omor trănțește atât de vajnic pe cel ce-l comite, încât om întreg din el nu mai ajunge niciodată. Prin cele 14 șire dela sfârșit se pune altă problemă, care n'are de-a face cu „ochiul dracului“ și care a și rămas neresolvată.

„Vieța dela țară i-a mai dat schițele: „Florin Nebunul“, „Tăunul“, „Smeul“, „Din rău în mai rău“, pline de naturaleță, de observări nouă. E cu totul nouă și plastică descrierea șarpelui din „Smeul“.

Pentru a vă convinge ce ochiu ager are d-l Chiru-Nanov și când privește vieța din oraș, cetiți acel splendid tablou intitulat „Gogoșile“. Un Oltean face prinsoare c'un Grec să-i mănec optsprezece gogoși și patru plăcinte; de le mănecă, să-i fie de bine, de nu, plătește toată marfa. O mulțime enormă e 'n jurul celor doi, cască gura. Dar autorul ș'a pus ochii pe cei doi actori; el simte că și într'o astfel de întâmplare are ce vedea, știe mai ales că este suflet, trebuie să fie suflet și 'ntr'un episod de rând al vieții.

Și i-a prins pe amândoi. Iată cum e Grecul, după ce Olteanul a înghițit și gogoșa a optsprezecea:

„Grecul n'aude, nu vede. Se învârtește totul în jurul lui; tâmplele îi svâcnesc, ochii îi fulgeră, învăluși într'o pojghiță umedă; iar buzele i s'au invinețit porumbă, mușcate de dinți. A vârit mâinile până la coate sub fotă și se rupe de pânțec. La fiecare mușcătură din gogoșă, lane se sfiește, par'că ciupește din carnea lui“.

Iată-l și pe Oltean:

„Olteanul înghițel cel din urmă duminică, apoi își aruncă ochii la plăcinta ce așteptă în mijlocul tavei. Se scutură, ca de frica morții și îngâlbeni făclie de ceară. Fără nici o zăbavă, vâri mâna în sân și trânti pe tarabă prețul mărfii. Apoi se sculă repede... și se făcu nevăzut în mulțime“.

Pricepeți acum ce l-a interesat pe d-l Chiru-Nanov în „Gogoșile“? L-a interesat ce luptă se dă în sufletele celor doi actori, nu așteptarea, care va birul.

În „Condica“, în „Închinat slujbei“ și în „Cum lucrează șeful“ se descrie vieța biurourilor bucureștene, cu toate mizeriile lor, cu aroganța și brutalitatea șefilor, cu nenorocirea, cu mânia neputincioasă a subalternilor. În cele două dintâi avem tragicul necunoscut al micului slujbaș, — tragic ce l-am întâlnit și la d-l Brătescu-Voinești.

„Avizul“ se cetește în hohotele de râs ce le stărnește întocmirea nespuse de ridicolă a „contabilității duble“. „Certificatul“ e studiul unui tip bucureștean, tip primejdios fiindcă e josnic.

„Țiganul“ e un pui de găină, singur negru, între frații lui albi. E o schiță cu tâlc, scrisă și de dragul puiului și de dragul tâlcului.

Sunt descrieri de o gingășie, de o finețe nouă. Reținem următoarea descriere:

„Puișorii s'au ascuns în pene, (subt aripele cloștei), doar căpșoarele li se mai văd pe pieptul prăfuit și galben al găinei, ca niște fulgi albi de zăpadă, iar ciocurile par'că sunt acșoare de ceară înfite în mijlocul albeței“.

„Mărăcinele și macul“ e o alegorie și-i stă bine, fiindcă e așa dela început până la sfârșit.

În „Clopotul din urmă“ și în „Ea nu mai pleacă“ ni se pare că s'a mers prea departe cu antropomorfismul. Casa bătrână din „Clopotul din urmă“ ce se prăbușește, putea fi foarte bine o alegorie, dar atunci trebuia să se fi făcut alegoria dela început. Rândunica din „Ea nu mai pleacă“ simte prea pronunțat omește.

Stilul d-lui Chiru-Nanov e concentrat, limpede, vioiu. Provincialisme abia întâlnim două-trei: „stărlice“, „nărănzat“, „martac“.

Uneori stilul e așa de concentrat, descrierea așa de îmbulzită, încât ne face impresia că d-l Nanov ne-ar spune: „Eu nu prea am vreme de descrieri, dar, fiindcă așa e la modă, poftim“. Și în felul acesta al unelor descrieri ni se pare că e tot ce-am putea afla nefiresc, căutat anume în acest volum.

De pildă:

„Se stinge amurgul nărănzat; își cerne seara cenușiul; iar luminile încep să scapere ici-colo, pe la ochiurile de geam. Mugesc vițeii în ogrăzi; iar vârcuțele pe uliți, cu ugerul cîmpoae; cobor pe coastă talanșele; se despart perechile la fântâni...“

Volumul îl recomandăm cu căldură cetitorilor noștri.

*

I. Mihuleț.

S. Mehedinți: *Poporul* — 1913 — „Minerva“, București, 1913. Prețul: Lei 1'50.

D-l S. Mehedinți în „Poporul“ ca și în „Cătră noua generație“ e un fel de Fichte românesc. Se adresează generației de astăzi pentru a trezi în sufletul ei o credință, pentru a o îndemna spre o cultură temeinică și spre o acțiune conștientă. Ambele cărți ale domnului Mehedinți își îndeplinesc pe deplin scopul urmărit și ele trebuie să fie cetite și răspândite mai ales la noi, unde mediul și cultura străină produc atâtea suflete hibride.

Cea mai bună recomandare ce o putem face ultimei publicațiuni a d-lui Mehedinți e să reproducem câteva pasaje:

„Fiți optimiști și încrezători în izbândă. Ar fi contra legii de cauzalitate în natură, ca munca cinstită a cuiva să rămână zadarnică. Fie individ, fie societate, acțiunea pozitivă, dacă se adaugă pe încetul, răspunde la urma urmei în mari opere de sinteză științifică, artistică sau socială. Sănătate, muncă și optimism, — iată care trebuie să fie îndreptarul zilnic. Și atunci nici o teamă că nu veți isbuti“.

„Să știți: oameni deplini nu veți putea ajunge, decât fiind în acelaș timp expresii tipice ale poporului din care v'ați născut și pe care îl reprezentați aici în mic. Neamul românesc e rupt azi în multe bucăți.

Veghiați, pregătiți-vă și încheați în sufletul vostru întreaga conștiință națională“.

„... Cu sprijinul morților celor mari (ale căror părereri nu se schimbă, cum nu se schimbă mersul stelelor), te poți scuti de autoritatea altora, pentru a rămâne în fața faptelor și a propriului tău cuget. Aci ajuns, ai găsit centrul de gravitate al vieții tale sufletești și regula de aur a progresului, care sună așa: fii credincios ție însuși, adică gândului tău celui mai bun, verificat — când poți — în fața științei, iar când știința nu te mai ajută, verificat în fața geniilor morale ale omenirii“.

„Legea progresului va suna așadar cum urmează: pe cât îți este posibil, fii aproape de eroism; ridică nivelul datoriei până la măsura vieții eroilor, singurii în care natura se arată mai vădit perfectibilă. Ei sunt leacul contra polarității răului. Ei țin scara pe care Ormuz se suie tot mai sus peste capul lui Ahriman. Ei ne dau mărturie că numai binele e durabil, iar răul e trecător, „moare“ și se uită, cum nici n'ar fi fost.“

„Adevărata humanitas nu poate fi realizată în haosul babilonic al omenirii, privită ca o simplă turmă de indivizi, ci numai într'o omenire ca sumă de unități naționale, specific deosebite și prin urmare neegale. De aceea om deplin nu poate fi cineva decât

într'un neam și pentru un neam. Peste caracterul „oricum“ al individului, se înalță totdeauna caracterul național al omului de rasă, care intrupează în sine însușirile tipice ale întregului său neam“.

„Aforistic, am putea zice: fără speță, nimic specific; fără naționalitate și fără a ridică la o potență superioară însușirile specifice ale națiunii sale, nu e posibilă o personalitate adevărată.“

„Țăranul e aristocrația, — singura aristocrație de rasă și de suflet a acestei țări. E ochiul care vede mai departe decât al nostru, al celor tociți de vieața orășenească; e urechea care aude mai bine — aude și „cum crește iarba“; e piciorul care aleargă mai repede; e sufletul bun, care îndură mult și multe fără să se plângă; e creatorul limbei; e tiparul inalienabil al rasei; e ogorul din care ies „mutațiile“, adică e cea mai sigură temelie a neamului în prezent și cea mai mare nădejde pentru viitor.“

„De aceea, ceice se îngrijesc de viitor și cred în progres, sunt datori să înceapă neapărat cu revizuirea trecutului, spre a da întregului popor toată amplitudinea vieții sale istorice.“

Iată o carte minunată, care trebuie răspândită și cetită, căci e un izvor de cunoștințe și de îndemnuri sănătoase.

T.

Cronici.

Actualități.

Răscoala din Albania. — Vizita Țarului la Constanța. — Atentatul din Saraievo.

Puse alături aceste trei titluri, la prima vedere s'ar părea că nu stau într'o legătură destul de strânsă pentru a putea fi cuprinse în același complex. Dar lipsa aceasta de legătură strânsă este numai aparență, pentru că în realitate toate aceste trei evenimente sunt fenomene, cari izvoresc din aceeași cauză comună.

Toate trei sunt rezultatul străduințelor unor factori politici, cari niciodată n'au căutat asigurarea existenței țerii lor în puterea proprie a țerii, în consolidarea, prin mulțumirea cetățenilor, a acestei puteri, ci au căutat-o numai în împiedecarea progresului și slăbirea antagoniștilor și a aceluia cari, între anumite împrejurări, puteau ajunge antagoniști.

Toate trei sunt rezultatul unor străduințe, cari tind de-a dreptul spre o singură țință: înăbușirea nemulțumirilor. O înăbușire cu orice preț, chiar și cu prețul unei energii morale și materiale mai mari decât ar fi reclamat înălțurarea cauzelor provocatoare de nemulțumiri. Ele sunt, în urmă, rezultatul unor străduințe cari căutau asigurarea existenței statului în slăbirea forțelor de rezistență a cetățenilor, în deșteptarea rivalității dintre popoarele deosebite, în divizarea aceluiaș popor.

Străduințele acestea negative pot să aibă efect favorabil o vreme oarecare, pentru că întârzie străduințele pozitive ale rivalilor reali și posibili. Dar străduințele acestea negative condamnă factorii politici să fie inconsecvenți, falși și perfizi; să sprijinească pe unul pe față, pe altul în ascuns, surpând în taină ce-au clădit pe față. Odată, însă, începute eșecurile acestor străduințe, înlănțuirea înfrângerilor este fatală...

Ce este, spre pildă, Albania dacă nu rezultatul eșecurilor politice externe austro-ungare în Balcani? Crearea Albaniei n'a fost o necesitate națională, n'a fost punerea în practică a unui principiu recunoscut, ci a fost o manoperă politică în conglăuire cu străduințele negative schițate mai sus. Înființarea acestui stat independent tinde să slăbească un dușman vecin, închizându-i eșirea spre Adriatică.

Înlănțuirea este într'adevăr fatală.

Politica externă austro-ungară a protejat imperiul turcesc, pentru a împiedecă consolidarea statelor din Balcani, cari constituiau o mai mare primejdie decât o Turcie — slabă. Efectul acestor străduințe a fost însă apropierea între cei ținuiți sub jug: alianța balcanică și dismembrarea, deocamdată parțială, a Turciei.

Balcanii iau o înfățișare nouă. Bulgaria și Serbia se întind departe peste hotarele lor și alianța balcanică amenință să ajungă o mare putere hotărâtoare. Și iarăș intervin străduințele noastre negative: deșteptarea

rivalității între aliați. Efectul străduințelor a fost un nou eșec: înfrângerea Bulgariei.

Evenimentele iau acum un pas mai grăbit.

Bulgaria înfrântă, Serbia mărită, — primejdia creștea. Străduințele noastre negative au creat atunci Albania independentă, ca să închidă drumul Serbiei spre mare și să-i fie un dușman, împotriva căreia să fie nevoită să-și apere frontiera. Străduințele acestea au avut ca efect un nou eșec: răscoala poporului împotriva unui domnitor impus cu forța, neputința diplomației austro-ungare de-a asigura existența statului creat de ea și, înainte de toate, începerea unei dizarmonii tot mai accentuate între monarhia austro-ungară și Italia...

*

Vizita Țarului Nicolae II la Constanța marchează și ea una dintre marile stațiuni, poate cea mai mare, în șirul lung de eșecuri al străduințelor noastre negative.

România, aliata monarhiei austro-ungare, începea să iee avânt și amenința să fie un vecin primejdios pentru un stat... slab. Străduințele negative au căutat, prin urmare, să slăbească și să împiedece acest avânt al unei țeri — aliata, sprijinind avântul unei alte țeri străine de tripla-alianță. Când, după primul războiu balcanic, în interesul siguranței statului România a cerut o modestă rectificare a frontierei sale bulgare, — atât de energic și de... sincer a fost sprijinul aliatai sale austro-ungare, încât la conferința din Petersburg România numai în parte neînsemnată și-a văzut satisfăcute revendicările, iar Bulgaria a găsit motive... sufletești de ajuns să încerce a reduce și rectificarea acordată de conferința internațională.

Iar când, la începerea războiului balcanic al doilea, România a mobilizat, aliata sa austro-ungară a ținut să-i declare că nu va îngădui „zdrobirea“ Bulgariei... dușmană a României.

Astfel ceea ce n'au reușit să facă nici abilitii diplomați ai Rusiei, nici înrudirea de sânge și de educație latină: apropierea României de tripla-înțelegere, au reușit să facă aceste străduințe negative: Țarul Nicolae II al Rusiei, însoțit de întreaga sa familie, a plecat la Constanța ca să-l viziteze pe Domnitorul tânărului regat în plin avânt și a salutat pământul ospitalier urând românește: „Trăiască România“.

*

Articolul acesta este o încercare de analiză psihologică a evenimentelor și faptelor și, sub acest raport, nu are nimic a face cu aprobarea sau reprobația lor. Analiza psihologică caută numai să constate fapte și evenimente și să le explice, arătând cauzele din cari au izvorât și indicând efectele lor probabile.

Considerațiile acestea determină și felul de apreciere a atentatului din Saraievo. În ultimă analiză și crima din ziua de 28 Iunie este numai un fenomen al străduințelor noastre negative, cari au căutat slăbirea popoarelor de deosebite naționalități prin divizarea lor politică, orânduindu-le în deosebite sisteme politice (Poloni sunt în Austria, Germania, Rusia; Ruteni în Austria, Rusia, Ungaria; Sârbi

în Austria, Ungaria; Români în Austria, Ungaria, Rusia), iar de altă parte, în acelaș sistem politic — prin divizarea lor confesională. De aici antagonismul dintre Sârbi și Croați (adecă între Sârbii ortodoxi și Sârbii catolici, căci Croații se deosebesc de Sârbi numai prin religie) și de aici și conflictele, mai mari și mai mărunte, în sânul aceluiaș popor — divizat confesionalicește.

Prin divizarea aceasta nu s'a făcut proselitism religios, ci s'a urmărit crearea unei stări sufletești în care să poată încolți germenii neînțelegerii. Deaceia egalitatea tuturor confesiunilor recunoscute, deaceia lipsa de proselitism a factorilor politici.

Mobilul final al crimei din Saraievo a fost, fără îndoială, agitația, dar ca agitația să prindă, trebuia să găsească un tărâm roditor. Agitație nu se poate face unde nu este nemulțumire, pentru că însăș agitația este exploatarea nemulțumirilor. Fanatism nu poate să se ivească unde nu este credință, pentru că însuș fanatismul este manifestarea unei credințe nestrămutate care îndeamnă spre jertfă.

Crima politică din Saraievo este, prin urmare, un efect al greșelilor politice săvârșite în baza principiului străduințelor negative de-a asigura existența proprie prin subminarea existenței altora.

Ion Grecu.

Istorie.

I.

Regele Carol al României și blocul balcanic.

În revista engleză „Everyman“ pe care o conduce profesorul Charles Sarolea din Edinburgh se publică un articol cu titlul de mai sus. Autorul acestui articol, d-l Francis Gribble, e un cunoscător al chestiunilor politice din Europa răsăriteană despre care a publicat diferite studii și articole ocazionale.

De sigur că uriașa putere de vieață și de virtute care s'a ridicat din satele României înecate în sărăcie și zdrobite de nedreptate a pus pe gânduri pe mulți oameni politici din vecinătate, a lăsat într'o uimire năucească pe conducătorii politicei românești, ce nu-și mai recunoșteau poporul pe care ori și ce „domnișor“ deputat al colegiului al III-lea binevoia să-l pună alături cu vitele, a atras atenția Europei.

Mai mult decât toate combinațiunile diplomației noastre, mai mult decât toate „susținerile“ și „apărările“ marilor puteri care ne erau protejuitoare, a atârnat în cumpănă mișcarea țăranilor români. Această relevare de energie nebănuită a făcut să se discute „impăcări“, tratate, alianțe, a stârnit ură împotriva României, precum și tot felul de ademeniri. Și toate acestea, la un loc, însemnează recunoașterea României ca o putere de care — lucru dureros pentru unii vecini — trebuie să se țină seamă. În această ordine de idei e scris articolul d-lui Gribble.

„Balcanii au obiceiul de a pătrunde, în cumpăna nopții, în apartamentele suveranilor lor și de a-i înălțură“, începe articolul d-lui Gribble cu ironie. „Și actualul țar al Bulgarilor și Regele României își datoresc tronurile unei astfel de înălțurări sumare a predecesorilor lor“.

Și, după ce vorbește de alegerea lui Cuza, „un fel de Alcibiade român“, „a man about town“ (un om de viață) care, „desbrăcat până la cămașă, juca biliard într-o cafenea, când i s'a adus vestea alegerii sale ca Domn“, după ce arată că el a unit cele două Principate dunărene, a „ofensat pe cei mai puternici susținători ai lui prin emanciparea servilor“ aruncă iarăș vorbe de ironie: „Pentru acesta s'a hotărât să i se aplice metoda balcanică“. Nu uită să spună cum a fost găsit — nu singur — în camera de culcare și cum, cu țeava pistolului care i se ținea la tâmplă, a iscălit actul de abdicare, răzimându-l pe spatele unuia dintre conspiratori, ca pe o masă. Alegerea Principelui Carol de Hohenzollern e pusă la cale de către Napoleon al III-lea, iar când Principele ceru sfatul lui Bismarck, acesta îi spuse: „E o înaintare destul de bună pentru un Locotenent prusian“. Amintește călătoria ca valet purtând numele de Lehmann pe care Prințul o făcu prin Austro-Ungaria precum și peripeziile prin care a trecut până ce a pus piciorul pe pământul României.

„Regele Carol nu eră un Hohenzollern tipic pentru că tatăl său avusese multe neplăceri din pricina vederilor lui liberale. Eră totuș un Hohenzollern și aceștia sunt din pricina firii lor mai mult respectați decât iubiți, militar foarte autoritar, cu un aspru simț al datoriei, puțin adaptabil și cu o dispoziție de a guvernă lumea întreagă în conformitate cu ideile germane. Tentativa de a governa Grecia conform cu spiritul ideilor germane costase deja tronul pe Regele Otto și o tentativă și mai hotărâtă de a guvernă România în acelaș chip trebuie să fi făcut pe Regele Carol să regrete că nu și-a luat și bilet de întoarcere când făcuse memorabila călătorie pe care am descris-o. Mănușa de catifea eră tot așa de necesară ca și mâna de fier, căci Românii sunt un popor care poate fi condus dar nu silit. Și pentru a conduce, Regina Elisabeta l-a ajutat, creind atmosfera în care el își putea îndeplini opera. Ea eră iubită într-o vreme când el eră numai respectat; și poate ar fi drept să spunem că și acum ea e iubită pentru întreaga ei personalitate, pe când el e iubit pentru marile servicii pe care le-a adus. Și iarăș poate e adevărat că opera cea mai trainică de îndeplinit în viața publică nu e aceea săvârșită de persoanele cele mai simpatice. Dintre Englezi, acela care se aseamănă mai mult cu Regele Carol e Lordul Kitchner (Consul general, de drept, în Egipt; de fapt, guvernatorul acestei țeri. Fostul șef suprem al armatei engleze din Indii). Ca și Lordul Kitchner, el pare a servi interesele omenirii și tot ca și acesta e un mare militar și un mare organizator.

Istoria domniei Regelui Carol nu se poate scrie aici... Vom încercă însă să însemnăm roadele ei.

În primul rând, Regele Carol — nu se poate spune cum, dar fără îndoială că în virtutea puterii personalității sale — a reușit să înlătore și să potolească furtuna luptelor dintre partide cari altfel i-ar fi sfărâmat regatul. (D-le Gribble, vino la noi, doar în timpul schimbării unui guvern să vezi ce sunt încă partidele politice și cât au sfărâmat ele orice principiu de moralitate publică). N'a putut înfrână tot în această privință și au fost momente când i se părea că trebuie să-și părăsească datoria și să plece.

În al doilea rând, Regele Carol a făcut din armata română — care eră până aci o adunătură — formidabila mașină de luptă care a schimbat soarta răsboiului la Plevna.

În rândul al treilea, a făcut din România nu numai un regat cu numele, ci unul de care trebuie să se țină seamă în concertul european.

Al patrulea lucru e că a determinat o remarcabilă evoluție în politica externă a României, evoluție care încă nu e terminată, dacă se are în vedere scopul cără care s'a îndreptat și care — după toate probabilitățile omenesti — va fi atins, dacă nu în zilele lui, cel puțin în zilele celor de o vârstă mijlocie, căci scopul acestei evoluții a politicei externe române a și început a se ivi la orizont.

Regele a recunoscut că adevăratul viitor al României este acela de leader al unui bloc balcanic reconstituit.

S'a admis prea repede că e absolut necesar ca România să fie prietena Austriei pentrucă Austria e vrăjmașă Rusiei și pentrucă Rusia a răsplătit România pentru ajutorul pe care i l-a dat împotriva Turciei răpindu-i Basarabia. (Cuvântul e al d-lui Gribble; robbing). Presupunerea aceasta a învederat că Basarabia nu e singura chestiune de „irredenta“ care preocupă pe România. Ea are de aranjat o altă chestie de „irredenta“ cu Austro-Ungaria. Dar aceste două chestiuni nu se pot rezolvă în acelaș timp. Una din ele trebuie să fie sacrificată, sau cel puțin amănată în favoarea celeilalte. În urma rezultatului din cele întâmplare în Balcani, chestiunea de rezolvat cu Austro-Ungaria e desigur cea mai rezolvabilă.

Împotriva Rusiei, România e singură, fiind lucru lămurit că Austria nu se gândește să se lupte cu Rusia pour les beaux yeux ai micii sale vecine. Împotriva Austriei, pe de altă parte, România poate aștepta, cu drept cuvânt, să aibă câțiva tovarășii de suferință de partea sa. De fapt, blocul balcanic e un grup de state mici, unele dintre ele având legături de rasă și toate având aceeaș religie și fiind unite printr'o acută conștiință a chestiunilor irredentiste pe care nădăjduesc să le rezolve, dacă vor pune capăt certurilor dintre ele și al vor merge împreună; altfel fiecare în parte nu va putea ajunge la nici un rezultat. Să înșirăm provinciile de recăștigat:

1. România are provinciile din Ungaria și Transilvania.
2. Serbia are Bosnia, Herzegovina, Croația, Istria, Dalmația etc.
3. Grecia, ținuturile locuite de Greci în sudul Albaniei.

4. Bulgaria, teritoriile locuite de Bulgari care au fost anexate de curând de Serbia și Grecia.

E lucru lămurit că celelalte țări pot îndeplini dorințele Bulgariei, dacă ea le va ajuta să-și ajungă și ele scopul. Și Bulgaria nu-și poate îndeplini dorințele într'alt chip. De aceea, Bulgaria e silită să intre în blocul balcanic îndată ce se vor mai răci animozitățile care o țin acum la o parte și câțiva oameni de stat bulgari au și făcut apel la un aranjament care să înlănească intrarea Bulgariei în blocul balcanic. Invederând lucrurile acestea se lămurește și scopul visitei lui Venizelos la București și marea manifestație care i s'a făcut precum și căsătoria care e aproape să unească familiile regale din România și Grecia. Aceste lucruri însemnează — sau se va vedea în curând că însemnează: lovitură de moarte a Austriei a sosit. Austria e menită, nu după multă vreme, să fie pomenită, nu ca o națiune, ci doar ca o birocrație.

Aci vedem ideia pe care o represintă Regele Carol al României. „El a trebuit să se furișeze în regatul său ca un pasager de clasa a II-a, ascunzându-se de poliția austriacă. A făcut însă din regatul lui o putere de primul rang și posteritatea își va aduce aminte de el ca de omul care a așezat piatra de întărire a bolții combinațiilor care au determinat mult discutata desmembrare a Austriei și scoaterea ei din politica generală“. Așa scrie d-l Francis Gribble cu autoritatea cunosătorului politiceii orientale. Noi ne îngăduim să adăogăm două vorbe: Un popor, a cărui conștiință se deșteaptă, pornește pe căile care duc spre idealurile sale, chiar când aceste căi au fost ocolite cu îndărătnicie de către conducătorii lui.

Londra, 1914.

D. N. Ciotori.

II.

Spulberarea unei legende.

„Das sind meine braven Rumänen“.

Presă românească, atât cea de-acasă cât și cea din Regat, a înregistrat cu prilejul atentatului din Saraievo mai multe legende cari căutau să dovedească simpatia fostului arhiduce Francisc Ferdinand pentru Români.

„Das sind meine braven Rumänen“ („Aceștia sunt bravii mei Români“), cuvinte pe cari le-a rostit arhiducele cu prilejul unor manevre, au fost chiar parafrazate într'un articol publicat la loc de frunte.

Și adevărul?...

Eră în vara anului 1903. Între Viena și Budapesta izbucnise pe față conflictul pentru limba maghiară în armată. Obstrucția opoziției zădărniciă orice muncă în parlament, comitatele (județele) desfășurau o rezistență pasivă tot mai simțitoare, guvernul dimisionase și noul guvern nu se putea alcătui, — și Viena tot nu mai cedă.

Criza aceasta ministerială îi făcea cu neputință Majestății Sale să ia parte la manevrele generale cari, anul acela, aveau să se ție la Neudorf, lângă Lipova. Loțjiitorul Maj. Sale avea să fie arhiducele Francisc Ferdinand, a cărui sosire la Lipova se anunțase pe ziua de 3 Septemvrie n.

Șefii opoziției au dat numai decât cuvântul de ordin: să se facă o demonstrație pașnică prin ignorarea desăvârșită a arhiducelui moștenitor de tron, nefăcându-i-se nici o primire. Ordinul s'a executat: prefectii au transmis subalternilor ordinul să nu facă nici o primire și nici să nu îngăduie măcar ca poporul să-l salute pe moștenitorul de tron la trecerea trenului prin gări.

În redacția ziarului „Tribuna Poporului“ din Arad a răsărit atunci ideea de-a organiza o contra-demonstrație de simpatie, îndemnând poporul românesc să se înșirue de-alungul drumului pe unde avea să treacă viitorul monarh și de a-l aclama.

Propaganda a avut rezultat. Românii au fost singurii cari l-au salutată sincer pe arhiducele Francisc Ferdinand. În gara din Lipova arhiducele a fost așteptat numai de prefectul comitatului și preoții locali, încolo nici un maghiar, nici o notabilitate. Numai în fundul gării așteptau vreo 200 țărani români, îmbrăcați de sărbătoare. La sosire nici o aclamație, la coborîrea din compartiment asemenea, la plecare tot aceeaș tăcere — până deodată se aud aclamările noastre românești „Să trăiască Francisc Ferdinand“.

Arhiducele se oprește pe-o clipă surprins, se uită în jur și intră în compartiment — fără să zică ceva.

Dar ar fi putut să spună ceva, ar fi trebuit să spună... Și ceeace ar fi putut să spună, și ceeace ar fi trebuit să spună, am spus-o noi la gazetă: „Aceștia sunt bravii mei Români“...

Așa s'a născut legenda aceasta, cum se vor fi născut și multe altele... tot atât de doveditoare de simpatie.

M. Aegea.

Însemnări.

† Emil Gârleanu. După un an dela moartea poetului Șt. O. Iosif și a criticului Ilarie Chendi s'a stins și nuvelistul Emil Gârleanu, îmbrăcând din nou în doliu literatura noastră.

Prietinul nostru Gârleanu a fost un visător, un om care a crezut în idealuri. A ieșit din armată pentru care se pregătise, și în locul sabiei a luat condeiu în mână, ca să-și cucerească un loc de cinste în vieța socială și culturală. Ca scriitor și cercetător literar s'a impus repede. Cu un talent remarcabil a zugrăvit vieța boierilor moldoveni și scene din lumea celor ce nu cuvântă. Lui are să-și mulțumească existența „Societatea scriitorilor români“ pentru înființarea căreia a luptat cu atâta entuziasm. Ajuns director al teatrului național din Craiova, a dat un nou avânt acestei instituțiuni culturale.

În Gârleanu am pierdut una dintre cele mai simpatice figuri literare, asupra căreia vom reveni pe larg într'un număr viitor.

Iubitul nostru prietin și colaborator odihnească în împărăția celor drepti.

✻

† Emil Gârleanu.

Născ. 5 Ianuarie v. 1879 — Mort 3 Iulie v. 1914.

Comemorarea lui Eminescu. Ca un omagiu adus amintirii poetului care de 25 de ani își doarme somnul în cimitirul Belu din București, Românii din Ardeal au ținut aproape în toate centrele mai mari serbări comemorative.

În Sibiu, serbarea din seara de 2 Iulie v. a luat proporțiile unei mari manifestații culturale, nu numai în ce privește selectul auditor care asistă (cu prilejul adunării secțiunilor științifice-literare ale Asociațiunii se adunase un mare număr de profesori, avocați, profeți și scriitori), ci și în ce privește felul serbării.

Două conferențe — una a d-lui Octavian C. Tăslăuanu, secretarul Asociațiunii, despre „Personalitatea lui Eminescu“, a doua a d-lui Eugeniu Goga, publicist, despre „Eminescu și Ardelenii“ — ținute la un înalt nivel literar, au luminat personalitatea poetului care a avut hotărâtoare influență asupra întregii generații contemporane și, mai ales, asupra generației ce i-a urmat.

Câteva coruri — „Rugăciune“, „Somnoroase păsărele“, „Dorința“ și un marș — conduse de simpaticul nostru baritonist Ionel Crișan, care s'a impus ca un iscusit conducător de cor (totuș trebuind să-și caute pâinea în streini) — au complectat această serbare distinsă.

Colaboratoarea noastră, d-șoara Maria Cunțan, a citit în urmă câteva versuri închinatelor memoriei poetului. (Le reproducem în altă parte).

Serbarea a fost deschisă prin o scurtă cuvântare rostită de vicepreședintele Asociațiunii, d-l canonic Vasile Suciș din Blaj.

⊗

Cetatea Sucevei. Arhitectul K. A. Romstörfer a studiat aproape 10 ani vechea cetate moldovenească, pe care a descris-o amănunțit, lămurind descrierea cu numeroase desene. Lucrarea arhitectului german, însoțită de o notiță istorică asupra trecutului cetății Suceava, e publicată într'un elegant volum de d-l Alex. Lăpedatu, cunoscutul cercetător al trecutului nostru. D-l Lăpedatu rezumă această lucrare într'o conferință istorică-arheologică, ținută la Ateneul român, publicată și în broșură. Ambele cărți sunt contribuții prețioase la cunoașterea trecutului nostru și merită să fie răspândite și în Ardeal. Ele pot servi ca îndemni și ca îndrumare puștinilor noștri cercetători ai monumentelor noastre istorice.

⊗

Sonetul lui Caragiale. Cetesc în Nr. 126 (11/24 Iunie 1914) al ziarului „Românul“ din Arad un articol iscălit numai cu inițiale, în care un cetitor al ziarului declară în termeni cam pătimași și prin insinuări răutăcioase, cumcă sonetul publicat în Nr. 11 An. XIII al revistei „Luceafărul“ și atribuit de mine lui Caragiale este al lui Coșbuc. Lucrul acesta e adevărat. Nu cunoșteam însă volumașul în care își publicase d-l Coșbuc sonetul și deci găsimu-l printre hârtiile lui Caragiale scrise, aproape caligrafic, pe o foaie volantă de însuș Caragiale și observând că tonul glumeț al sonetului seamănă cu acela din alte poezii vesele publicate în „Moftul Român“ și dintre cari unele sunt atribuite lui Caragiale, am socotit și eu că acest sonet este al marelui nostru prozator. Astfel de „ciudățenii“ s'au întâmplat și multor cercetători literari de frunte și deci cred că pentru o greșală pe care o regret nu merit toate ironiile răutăcioase ale anonimului dela „Românul“, față de care nu mă simt însă dator cu nici un răspuns.

29 Iunie 1914.

Ioan Mihailu Sân-Giorgiu,

stud. în limb. mod. la Univ. din Leipzig.

⊗

Vremuri nervoase. În Balcani frământările iau un caracter tot mai amenințător. Fierberea ce-a urmat după asasinatul din Saraievo a provocat o stare de spirit care poate să izbucnească în fiecare clipă cu o forță elementară ucigătoare.

Dovadă a iper-nervozității ce stăpânește toate cercurile este și felul cum s'a înregistrat și s'a comentat, în monarhie și în Serbia, moartea subită a ministrului rus la Belgrad, Hartwig, urzitorul alianței balcanice și adevăratul îndrumător al politicii sârbești.

A fost de-ajuns ca moartea să-l ajungă în palatul ministrului austro-ungar la Belgrad, ca în publicul sârbesc să se răspândească bănuiala că Hartwig (care suferia de mult de inimă) n'a murit de-o moarte naturală, ci... otrăvit de agenții Austriei!

Și a fost de-ajuns ca această bănuială să ajungă la cunoștința supușilor austro-ungari din Belgrad, ca pe toți să-i cuprindă o panică grozavă și să li se pară că Sărbii vor răsbună moartea marelui lor prieten. Ministrul austro-ungar a cerut intervenția guvernului sârbesc să împiedece atentatele plănuite, iar parte din colonia austro-ungară a trecut în pripă Dunărea, căutând adăpost pe teritoriu ungar.

Își au și vremurile epocile de nervozitate și surescitare...

⊗

Seminar teologic românesc în Oradea-mare. S'a împlinit o dorință veche a clerului românesc greco-catolic din una dintre cele mai bogate și, în aceeași vreme, mai părăsite dieceze. Joi, 9 Iulie n., s'a sfințit piatra fundamentală a unei clădiri menite să cuprindă între zidurile ei viitorii păstori sufletești ai obiditelor sate românești din Bihor.

Sfințirea pietrii s'a făcut, cu o numeroasă asistență, prin episcopul Dr. Demetriu Radu, cu a cărui cheltuielă largă se clădește și noul seminar.

Ridice-se falnic spre a alungă întunerecul bihorean...

⊗

Finanțele monarhiei noastre. „Revista economică” publică câteva date statistice foarte interesante privitoare la situația financiară a monarhiei noastre. Datele acestea sunt de-o actualitate arzătoare, pentru că niciodată deprecierea cursurilor, la bursele din Viena și Budapesta, n'a fost atât de rapidă și mare.

Zilele trecute un ziar unguresc publicase un tablou care învederă, că numai în acești trei ani din urmă valoarea hârtiilor de valoare ungurești cotate la bursa din Budapesta au scăzut cu aproape 1 miliard (1000 de milioane!)

Bugetul Austriei dela 1908 încoace se încheie cu deficit, iar zilele trecute ministrul de finanțe ungar a declarat în cameră, că dela 1897 încoace nici un buget al Ungariei n'a mai avut de înregistrat nici cel mai mic excedent.

Datoria monarhiei este de 20 miliarde, dintre cari 8 miliarde și jumătate privesc Ungaria.

Cauza deficitelor sunt enormele cheltuieli pentru armată.

⊗

Cursurile dela Văleni. E de prisos să mai stăruim asupra importanței ce o au cursurile dela Vălenii-de-Munte (jud. Prahova). În atmosfera curată dela țară, d-l Iorga pregătește tineretul pentru o nouă viață; credința lui o sădește și în sufletul generației de mâne. Ceice vreau să-și impodobească mintea și să-și primenească inima, să plece la Văleni. Vor petrece o vacanță de muncă și de recreație.

⊗

„România Viitoare” e titlul unui nou ziar săptămânal ce apare la Ploești, sub direcția profesorului D. Munteanu-Râmnic. „Am dorit să fim un ziar de opinie publică, de educație populară și politică, de interes național și de cultură adevărată — luptând pentru a înlătură lipsa de cultură, spoiala, cultura falsă, orientalismul și instrăinarea”.

Îi dorim deplină izbândă!

⊗

Lămurire. D-l Dr. Teodor Mihali desminte afirmațiunile noastre din Nr. trecut privitoare la concedierea d-lui Goldiș dela „Românul”. Susținem afirmațiunile noastre, pe cari le avem din izvorul cel mai competent. Încheiem discuția, fără să înțelegem de ce on. nostru comitet național tănuiește lucruri pe cari le știe toată lumea.

⊗

Spicuri... Un lung articol, publicat cu prilejul comemorării morții lui Eminescu, este intitulat „Jubileul morții lui Eminescu”.

De ce-o fi jubiland, oare, autorul articolului că a murit marele poet?

.....

Poșta redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

T. M. „Dacă noua mea încercare o aflați bună, împliniți-mi dorința nemărginită și publicați-o în prețioasa d-voastră revistă”. Cetești rugăminta unui suflet de femeie. Și te cuprinde o jale, când vezi că nu ești în stare să-i îplinești dorința. Iertați-ne, stimată cetitoare, dar nu pierdeți nădejdea.

Fatma. E trist din cale-afară cecece ne scrieți. Unui inger i s'a urit de împărăția cerului. Să vă dăm un sfat, e greu. Ar trebui să vă cunoaștem, să vă vedem și să stăm de vorbă. Noi credem că o călătorie v'ar distra.

P. M. T. Am dispus să vi se trimită un număr de probă. Nu ne indoim că între manuscrisele d-voastre vor fi și lucruri vrednice de lumina tiparului. Cele două poezii primite de noi au versuri frumoase, dar ar mai avea nevoie de unele îndreptări. Poate altele...

N. Poetul Ion Sân-Giorgiu, student în litere la universitatea din Leipzig, este o persoană cu totul diferită de aceea care iscălește în literatură Ion Al. Gheorghe și care a luat premiul Academiei.

.....

Bibliografie.

G. Coșbuc, *Fire de tort*. Ediție nouă adăugită. Edit. librăriei C. Sfetea, București, 1914. Prețul: 3 lei.

Goethe, *Faust*, traducere în versuri de Ion Gorun, ediție nouă. Edit. librăriei C. Sfetea, București, 1914. Prețul: 1 leu.

Marian Simionescu-Râmniceanu, *Andrei Bra-niște*, Dramatische Episode in drei Akten. Thespis-Verlag, Berlin-Charlottenburg, 1914.

I. Ursu, *Ștefan-cel-Mare și Turcii*. Edit. C. Sfetea, București, 1914. Prețul: 4 lei.

I. M. Marinescu, *P. Corn. Tacitus: Germania*, cercetare asupra izvoarelor, tendințelor și stilului ei. Inst. de arte grafice Samitca. Craiova, 1914.

Gheorghe Savul, *Despre micul curent literar decadent dela noi și îndeosebi despre poezia d-lui Ion Minulescu*. Prețul: 50 bani.

A. de Herz, *Păianjenul*, comedie în trei acte. Biblioteca „Flacăra” Nr. 14. Ediția a III-a. București, 1914. Prețul: 50 bani.

